

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Bakalářská práce

Hana Vanduchová

Důvody a motivace migrace sportovců na příkladu Afriky

Vedoucí práce: Mgr. Simona Šafaříková, Ph.D.

Olomouc 2021

Abstrakt

Práce má za cíl zmapovat migraci sportovců ve vybraných sportovních odvětvích se zaměřením na africký kontinent. Charakterizován bude jak vliv možnosti získání občanství na migraci sportovců, tak přístup, který zaujmají mezinárodní sportovní federace ke změnám jejich občanství. Cílem práce je také porovnání dvou sportovních odvětví jak z hlediska rozsahu naturalizace sportovců, tak s ohledem na pravidla při naturalizaci sportovců ve vybraných zemích Blízkého východu. Konkrétně jsou představeny Katar a Turecko, které se v některých směrech v otázce naturalizace sportovců odlišují. Využita je metoda komparace, která ukazuje, v jaké míře naturalizace sportovců ve vybraných sportovních odvětvích probíhá. U běhu je porovnána účast naturalizovaných atletů na olympiádách v letech 2012 a 2016. U fotbalu nelze porovnávat účast naturalizovaných fotbalistů na jediné konkrétní sportovní události, proto je charakterizován hlavně postup těchto zemí při naturalizaci fotbalistů, který se v obou zemích poměrně liší. V neposlední řadě je představen přehledný popis důvodů, které motivují sportovce k migraci do jiných zemí. Časté naturalizaci sportovců by bylo možné předejít zpřísněním pravidel mezinárodních sportovních federací. Některé mezinárodní sportovní federace své podmínky pro změnu občanství sice zpřísnily, ale jelikož nemohou zasahovat do migračních zákonů jednotlivých zemí, zůstává otázkou, jestli tyto země nebudou stanovená nařízení a doporučení obcházet.

Klíčová slova

fotbal, atletika, naturalizace, motivace, FIFA, Světová atletika, Blízký východ

Abstract

The work has set itself the goal of mapping migration in selected sports with a focus on the African continent. It will also be characterized how citizenship affects the migration of athletes. We will also be interested in the approach taken by international sports federations to changes in the citizenship of athletes. Moreover, the content of the work includes a comparison of two sports, both in terms of the extent of naturalization of athletes and with regard to the rules for the naturalization of athletes in selected countries in the Middle East. The chosen countries were Qatar and Turkey, which differ in some respects. The method of comparison is used, which shows the extent to which the naturalization of athletes in a selection of sports is taking place. In running, the participation of naturalized athletes in the Olympic Games in 2012 and 2016 is compared. In football, it is not possible to compare the participation of naturalized footballers in a single specific sporting event, that's why the characteristics of these countries in the naturalization of footballers are provided. Last but not least, a clear explanation of the reasons that motivate athletes to migrate to other countries is presented. Frequent naturalization of athletes could be prevented by tightening the rules of international sports federations. Some international sports federations have already stiffened up their conditions for changing citizenship; however, as they cannot interfere with the migration laws of individual countries, the question remains whether these countries will not circumvent the established regulations and recommendations.

Keywords

football, athletics, naturalization, motivation, FIFA, World athletics, Middle East

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Důvody a motivace migrace sportovců na příkladu Afriky* vypracovala samostatně. Veškeré zdroje, ze kterých jsem během psaní práce čerpala, jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 7. 6. 2021

.....

Hana Vanduchová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Simoně Šafaříkové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovala při vedení této práce. Dále bych také ráda poděkovala své rodině a přátelům, kteří mi byli během celé doby mého studia oporou.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Hana VANDUCHOVÁ**
Osobní číslo: **R180325**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Téma práce: **Důvody a motivace migrace sportovců na příkladu Afriky**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Práce se bude zabývat hlavními důvody a motivacemi migrace sportovců z afrického kontinentu. Cílem je popsat a srovnat jak migrace probíhá v různých odvětvích a za jakých podmínek. Práce se zaměří také na obchod se sportovci a jeho podmínky, popřípadě na přístup jednotlivých sportovních federací. Práce bude vycházet především ze sekundárních zdrojů.

Rozsah pracovní zprávy: **10 – 15 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Adjaye, J. K. Reimagining Sports: African Athletes, Defection, and Ambiguous Citizenship. *Africa Today*. 2010, sv. 57, 2.
Flemr, L. a Valjent, Z. Socialize sportem. *Studia Sportiva*. 2010, sv. 4, 1.
Horowitz, J. a McDaniel, S. R. Investigating the global productivity effects of highly skilled labour migration: how immigrant athletes impact Olympic medal counts. *International Journal of Sport Policy*. 2015, s. 19-42
Johnston, J. T. Show Them the Money: The Threat of NCAA Athlete Unionization in Response to the Commercialization of College Sports. *Seton Hall Journal of Sport Law*. 2003, sv. 13, 2.
Maguire, J. a Falcous, M. Sport and migration: borders, boundaries and crossings. London; New York: Routledge, 2011, s. 243-252
Stokvis, R. Globalization, commercialization and individualization: Conflicts and changes in elite athletics. *Culture, Sport, Society* 2000, sv. 3, 1.
Šubrt, J. *Soudobá sociologie VI*. Praha: Karolinum Press, 2014, s. 245-273

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Simona Šafaříková, Ph.D.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: 7. května 2020
Termín odevzdání bakalářské práce: 25. dubna 2021

L.S.

---

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

---

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 7. května 2020

Obsah

Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	9
Seznam použitých zkratek	10
Úvod	11
Cíle a metodologie.....	13
1 Migrace ve sportu.....	15
1.1 Proč vlády zemí investují do elitního sportu?	15
1.2 Kategorie občanství a jeho vliv na migraci sportovců	17
1.3 Důvody a motivace migrace sportovců.....	22
1.3.1 Push a pull faktory	23
2 Pravidla mezinárodních sportovních federací.....	27
2.1 Mezinárodní olympijský výbor (MOV).....	27
2.2 Světová atletika (WA).....	30
2.3 Mezinárodní fotbalová federace (FIFA)	32
3 Migrace sportovců ve vybraných sportovních odvětvích	34
3.1 Fotbal.....	34
3.1.1 Případ Bosman.....	35
3.1.2 Fáze fotbalové migrace do evropských zemí.....	36
3.2 Běh	38
4 Obchodování se sportovci.....	42
4.1 Nelegální migrace ve fotbale	42
4.1.1 Regulace obchodu s africkými hráči.....	43
4.1.2 Fotbalové akademie v Africe.....	47
4.1.3 Mezinárodní přestupový trh.....	49
4.2 Naturalizace sportovců v zemích Blízkého východu.....	50
4.2.1 Katar.....	51
4.2.2 Turecko	52
4.2.3 Politika naturalizace v obou zemích	54
4.2.4 Pravidla vybraných zemí při naturalizaci sportovců.....	55
4.2.5 Srovnání naturalizace sportovců v Turecku a Kataru na olympijských hrách v roce 2012 a 2016	58
Závěr	63
Seznam literatury.....	66

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Účinný sportovní cyklus..... 16

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Deset nejznámějších fotbalových akademií v Africe 48

Tabulka 2 – Účast atletů Turecka na Letních olympijských hrách v roce 2012 a 2016..... 60

Tabulka 3 – Účast atletů Kataru na Letních olympijských hrách v roce 2012 a 2016 60

Seznam grafů

Graf 1 – Počet afrických běžců, kteří změnili občanství v období 2010–2020 (celý svět) .31

Seznam použitých zkratk

CAF – Konfederace afrického fotbalu (Confederation of African Football)

CAS – Arbitrážní soud pro sport (Court of Arbitration for Sport)

CFS – nevládní organizace Culture Foot Solidaire

EHP – Evropský hospodářský prostor

EU – Evropská unie

FIFA – Mezinárodní fotbalová federace (Fédération Internationale de Football Association)

HDP – hrubý domácí produkt

LOH – Letní olympijské hry

MOV – Mezinárodní olympijský výbor

NOV – Národní olympijský výbor

OSN – Organizace spojených národů

RSTP – Přestupní řád FIFA (Regulations on the Status and Transfer of Players)

RWI – Regulations on Working with Intermediaries

TMS – Transfer Matching System

UEFA – Unie evropských fotbalových asociací (Union Européenne de Football Association)

UNCRC – Úmluva OSN o právech dítěte (The United Nations Convention on the Rights of the Child)

WA – Světová atletika (World Athletics, dříve IAAF – International Association of Athletics Federations)

WADA – Světová antidopingová agentura (World Anti-Doping Agency)

WHO – Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)

Úvod

V dnešní době je migrace sportovců stále aktuálním tématem. Práce se zaměřuje na migraci běžců a fotbalistů z afrického kontinentu. Prozkoumat tuto problematiku jsem se rozhodla především ze své vlastní iniciativy, a hlavně také z důvodu, že se na dané téma neobjevují žádné články a práce psané v českém jazyce. Již od dětství jsem se věnovala běžeckým disciplínám, díky kterým jsem měla možnost účastnit se mnoha závodů. Před pár lety mě k této problematice přivedla myšlenka, jež mě napadla během účasti půlmaratonu v Praze, kdy jsme při čekání na předání štafety společně s dalšími účastníky závodu obdivovali a povzbuzovali sportovce z Keni a Etiopie, kteří běželi na prvních pozicích závodu. V danou chvíli mi hlavou proběhlo mnoho otázek, na které jsem chtěla nalézt odpovědi. Tato práce mi umožnila dozvědět se více informací a prozkoumat toto téma detailněji, což mi pomohlo pochopit jednotlivé souvislosti a zodpovědět si na některé z mých otázek. Důvodem, proč jsem si zvolila dvě sportovní odvětví, konkrétně běh a fotbal, je právě kvůli sledování jednotlivých odlišností u obou sportovních odvětví, jako je např. rozdíl mezi individuálním a kolektivním sportem.

První kapitola se bude zabývat důvody, proč země investují do sportu, dále přiblíží charakteristiku občanství a popíše, jakými způsoby lze občanství získat v případě, že se sportovci rozhodnou migrovat do jiné země. V kapitole budou také představeny důvody, které motivují sportovce migrovat do jimi zvolených zemí. Snahou bude nahlížet na důvody migrace z pohledu afrických sportovců.

Druhá kapitola přinese stručný přehled vybraných sportovních federací a jejich přístup ke změnám občanství sportovců. Přehledným způsobem popíše závazná pravidla, které musí sportovci dodržet, pokud se rozhodnou reprezentovat jinou zemi. Záměrem bude zjistit, zda během několika let došlo ke zpřísnění pravidel těchto federací či nikoliv.

Třetí kapitola se bude věnovat migraci z Afriky v jednotlivých sportovních odvětvích a jejich historickým souvislostem, které k migraci sportovců přispěly. Seznámí nás s příčinami a dopady migrace ve fotbale a v běhu na střední a dlouhé vzdálenosti od samotného začátku včetně významu koloniálních vazeb v těchto sportovních odvětvích.

Čtvrtá kapitola bude rozdělena na dvě podkapitoly. První podkapitola se zaměří na nelegální migraci ve fotbale, která je nejvíce spjatá právě s tímto sportovním odvětvím. Druhá podkapitola se bude věnovat naturalizaci sportovců do zemí Blízkého východu.

Na vybraných zemích si ukážeme, v jakém rozsahu naturalizace sportovců probíhá, a také představíme pravidla zemí při naturalizaci sportovců.

Cíle a metodologie

Tato bakalářská práce je přehledovou studií, jejímž cílem je popsat a shrnout možné důvody k migraci sportovců z Afriky z pohledu jak sportovců, tak států a mezinárodních sportovních federací. Z tohoto důvodu je cílem zjistit, jakou mají sportovci k migraci motivaci, a to na konkrétních případech. Práce objasňuje důvody, proč a jak je do těchto vybraných sportů investováno z pohledu státu. Tyto zásahy mají totiž vliv jak na sportovce, tak na mezinárodní sportovní federace. Dalším cílem je identifikovat různé kategorie občanství a popsat, jaký mají na migraci sportovců vliv. Z pohledu mezinárodních sportovních federací práce mapuje, jak a proč dochází ve fotbale k obchodování a k naturalizaci sportovců, konkrétně na Blízkém východě. Aby byly jednotlivé úhly pohledu sjednoceny na konkrétním příkladu, je posledním cílem objasnit důvody migrace fotbalistů a atletů z Afriky do jiných zemí.

Cílem bakalářské práce bude odpovědět na následující výzkumné otázky:

- Jaký vliv má občanství na migraci sportovců?
- Jak migrace probíhala ve vybraných sportovních odvětvích?
- Jaký postoj ke změně státní příslušnosti sportovců zauímají jednotlivé sportovní federace?
- Proč dochází k obchodování se sportovci?
- Proč sportovci migrují do zemí Blízkého východu?
  - V jakém rozsahu probíhá naturalizace ve vybraných zemích Blízkého východu a jak se k naturalizaci sportovců staví Katar a Turecko?
- Co motivuje sportovce migrovat do jiných zemí?

Tato přehledová studie vychází jak z primárních, tak sekundárních zdrojů. Po přečtení odborných článků, které se vztahovaly ke zvolenému tématu mé práce, jsem zaznamenávala informace, které byly pro tuto problematiku podstatné. Abych si dokázala odpovědět na otázku, v jakém rozsahu naturalizace sportovců probíhá ve vybraných zemích Blízkého východu, tak jsem v kapitole o naturalizaci sportovců na Blízkém východě využila komparaci politického pohledu vybraných států a jejich pravidel při naturalizaci sportovců.

Na webové stránce sports-reference.com jsem našla záznamy o účasti sportovců za jednotlivé státy na letních olympijských hrách v letech 2012 a 2016, které jsem následně

analyzovala. Postupně jsem tak vyhledávala a zaznamenávala informace o každém atletovi, abych mohla následně určit počet všech naturalizovaných atletů, kteří se účastnili olympijských her za Katar a Turecko. U každého zúčastněného atleta jsem se dívala především na zemi narození, která byla v případě naturalizace rozhodující. Pokud se tedy u atletů lišila země narození od země zastupované na olympijských hrách, považovala jsem to za naturalizaci. U některých atletů jsem dokonce zaznamenala i dvojí občanství, které zahrnovalo jak občanství původní země, tak občanství země, ve které byli naturalizováni. Celkový počet zúčastněných a naturalizovaných atletů dle země narození názorně shrnují mnou vytvořené tabulky.

Stejný přístup jsem ale u fotbalu využít nemohla. Naturalizace ve fotbale se v mnoha ohledech v těchto zemích liší, proto jsem pouze charakterizovala jejich odlišnosti. Zdroje, ze kterých jsem během psaní práce čerpala, zahrnují nejen kriticky se vyjadřující články, ale i takové, které migraci sportovců z afrických zemí vnímají pozitivně. Většina těchto zdrojů je napsaná v anglickém jazyce.

1 Migrace ve sportu

Za migraci se obvykle považuje pohyb osob nebo skupiny osob, který probíhá buďto uvnitř státu, anebo přes mezinárodní hranice (WHO, 2016). Podle Maguira (2011) je migrace ve sportu chápána jako pracovní migrace, která se nemusí vždy týkat jen sportovců. Může zahrnovat trenéry, sportovní vědce, nebo dokonce administrátory. Jelikož je pracovní migrace v dnešním světě stále narůstajícím fenoménem, může být na ni některými lidmi (např. bývalými předsedy fotbalových svazů) nahlíženo jako na formu obchodování se sportovci.

1.1 Proč vlády zemí investují do elitního sportu?

Pro státy je nesmírně důležité udržet si svou dobrou pověst. Té se snaží dosáhnout právě prostřednictvím sportovních úspěchů (Haut et al., 2018). Z tohoto důvodu investují nejen do vlastních sportovců, ale také se snaží nabídnout atraktivní příležitosti pro sportovce z jiných zemí, čímž ovlivňují jejich migraci. Důvodů, proč vyspělé státy investují do elitního sportu, může být mnoho, například protože mají pozitivní vliv na jejich obyvatele a zvyšují prestiž země. Mezi způsoby, jak sporty podporovat, patří investice do sportovních událostí a samotných sportovců. Obyvatelé mohou být motivováni jak sportovními úspěchy země, tak zájmem o sportovní události. Pokud země slaví úspěch na kterékoliv mezinárodní sportovní události, může to mít pozitivní efekt na její obyvatele (Grix, Carmichael, 2012). Zejména mladší věkové kategorie jsou nejčastěji ovlivňovány vrcholovými sportovci, které považují za své vzory a ke kterým často vzhlíží už od dětství, což může do budoucna výrazně přispět k pravidelné fyzické aktivitě mladších obyvatel (Haut et al., 2018).

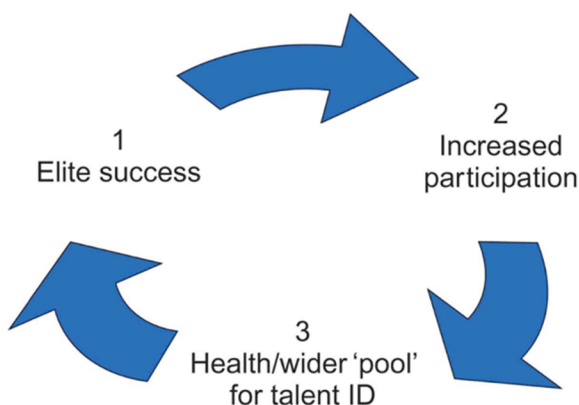
K vyšší účasti ve sportu mohou vlády přispět i pořádáním sportovních událostí. Na jedné straně se země snaží podporovat místní sportovce na mezinárodních sportovních soutěžích, avšak na straně druhé se nemusí vždy jednat o natolik talentované sportovce, aby dokázali přinést zemi takový úspěch jako zahraniční sportovci (Grix, Carmichael, 2012). Protože některé země nemají dostatek sportovců, kteří by zemi reprezentovali, přijímají zahraniční sportovce, kteří jsou v konečném důsledku schopni pozitivně ovlivnit počty medailí, jako je tomu nejčastěji u olympijských her (Horowitz, McDaniel, 2014). Úspěchem na jakékoliv mezinárodní sportovní události lze přispět k tzv. „*faktoru dobrého*

*pocitu*¹. Tímto pojmem se myslí pozitivní pocity, které obyvatelé země mohou zažívat třeba při vítězstvích svých sportovců na sportovních událostech, ale může se jednat také o pozitivní postoje, které obyvatelé zaujmají ke konkrétním sportovním událostem (Haut et al., 2018).

Dalším důvodem, proč vlády investují do vrcholového sportu, je získání mezinárodní prestiže státu. Vyspělé státy schopné konkurence usilují o zvýšení své úrovně sportu na mezinárodních soutěžích. Do sportovního odvětví investují se záměrem, že čím více peněz budou investovat, tím větší počet medailí jim to přinese. Tento předpoklad je charakteristický pro politický pojem „*sporting arms race*“, kdy mezi sebou státy soupeří o získání co největšího počtu medailí. Celý diskurz je nazýván jako „*virtuous cycle*“ (Grix, Carmichael, 2012).

Grix a Carmichael (2012, s. 4–5) popisují tento model jako koloběh, kdy úspěch na mezinárodních sportovních událostech vede k mezinárodní prestiži a vrcholový sport jako takový přispívá ke kolektivnímu pocitu identity, který následně podporuje větší účast ve sportu a vede ke zdravé populaci. Nejen, že účast obyvatel ve sportu vede k vyššímu podílu potenciálních adeptů věnujících se sportu na profesionální úrovni, ale současně pozitivně přispívá ke zlepšení sportovních výkonů a dosažení lepších výsledků na mezinárodních soutěžích. Celý cyklus pak probíhá od úplného začátku (Grix, Carmichael, 2012).

Obrázek 1 – Účinný sportovní cyklus

Poznámka: 1 – Elitní úspěch, 2 – Zvýšená účast, 3 – Zdravé/širší možnosti pro identifikaci talentů

Zdroj: (Grix, Carmichael, 2012)

Sport může být v mnohých případech využíván k dosažení politických cílů nebo jako nástroj sportovní diplomacie. Státy usilují jak o získání mezinárodní prestiže,

---

¹ Tzv. *feel-good factor*.

tak o vylepšení své image označované jako tzv. „*nation branding*“. Zmíněné pojmy spadají do konceptu tzv. „*soft power*“. Termín je v politice označován jako forma moci, která ovlivňuje rozhodování a preference druhých bez potřeby vynucovacích prostředků (Haut et al., 2018).

1.2 Kategorie občanství a jeho vliv na migraci sportovců

V rámci následující části kapitoly bude pozornost zaměřena na kategorie občanství podle způsobu, jakým ho lze získat. Pro sportovce je atraktivnost účasti v národních týmech nejen závislá na státních investicích, ale jejich migrace je také spjata s tím, jak snadné a rychlé je získat občanství daných států.

Státní příslušnost představuje vztah mezi jednotlivcem a státem navenek, zatímco občanství se vztahuje k vnitřním záležitostem státu (Bauböck, 2006). Mezinárodní sportovní federace si mohou jednotlivé kategorie občanství přizpůsobovat tak, aby sportovcům bylo v co nejbližší době umožněno reprezentovat vybranou zemi nebo aby se mohli stát součástí jejich národních týmů (Oonk, 2017). Na příkladu olympijských her lze pozorovat tuto souvislost mezi občanstvím a postavením soutěžících nejvíce, protože stále více sportovců reprezentuje jinou zemi než zemi svého původu (Guschwan, 2013).

Výše uvedená skutečnost může být také důsledkem toho, proč státy trvale nabízejí sportovcům občanská práva a pasy výměnou za jejich nadání. Pro zahraniční sportovce to znamená, že se mohou svobodně rozhodovat, do jaké země budou migrovat. Svou účastí na mezinárodních sportovních událostech pak pomohou vybrané zemi zvýšit její šance na úspěch (Oonk, 2017). Stát může používat přidělení občanství kromě jiného jako nástroj imigrační politiky, aby mohl v oblasti sportu lépe zviditelnit své postavení mezi ostatními státy (Shachar, 2011). Počet vyhraných medailí je pak hlavním měřítkem ekonomické síly země (Oonk, 2017). Z tohoto důvodu státy urychlují přestupy sportovců (Shachar, 2011).

Jak země, tak sportovec budou z této výměny těžit. Sportovec bude za reprezentaci dané země dostatečně odměňován a stát si získá svou prestiž. Prestiž státu vypovídá o jeho moci, kdy sportovci jsou považováni za pouhé symboly státu. Je však nutné, aby byl sportovec nadaný, neboť jeho úspěch bude i úspěchem národa, který reprezentuje. Národní hrdost je důležitým kritériem prestiže státu, proto se v médiích tato souvislost mezi sportovci a státem prezentuje. Pravdou ale je, že ve většině případů sportovci nemají žádný předchozí vztah s danou zemí. V dnešní době je migrace zahraničních sportovců ze strany mezinárodních sportovních federací daleko více regulována. Nicméně je třeba podotknout,

že v minulosti byli sportovci částečně ovlivňováni koloniálními vazbami jednotlivých zemí. Existují však pravidla pro získání občanství, která určuje stát a jednotlivé sportovní federace (Oonk, 2017).

Občanství lze získat více způsoby: prvním z nich je občanství vázané na koloniální vazby, kdy sportovci mohou získat občanství po rodičích nebo prarodičích. Druhým způsobem, jak lze získat občanství, je tzv. smlouva mezi zúčastněnými stranami, kdy sportovec nemá žádný vztah se zemí, kterou chce v budoucnu reprezentovat (Oonk, 2017).

Oonk (2017, s. 4) ve svém článku *Who belongs to the nation? Sport, Nationality and Identity: a Global Continuum of Thin and Thick Citizenship Cases* stručně charakterizoval kategorie Rainera Bauböcka, které jsou popsány následovně:

1. Občanství získané původem (*jus sanguinis*). Tento typ dlouho převládal v Německu, podmínkou bylo, aby alespoň jeden z rodičů byl německého původu. Během studené války si tak někteří mohli udržet formální status občanství.
2. Občanství získané při narození na daném území (*jus soli*). Převládá ve Spojených státech amerických. Americké občanství je automaticky přiděleno tomu, kdo se zde narodí.
3. Princip zúčastněných stran (*jus nexi*). Občanství může získat ten, kdo je členem politické komunity a má pocit, že jeho životní vyhlídky závisí na zákonech a politice dané země. Toto kritérium často platí pro migranty, kteří žijí ve své nové zemi kratší dobu (většinou pět až sedm let).

Zatímco u první kategorie občanství (*jus sanguinis*) je zcela nemožné, aby přistěhovalec nebo jeho potomci získali občanství, u druhé kategorie (*jus soli*) je možné získat občanství ihned po narození. U druhého případu tedy existuje možnost získat dvojí občanství ihned po narození. Dvojí občanství lze získat tím způsobem, že potomci původem rozdílných rodičů získají naráz obě národnosti, nebo získají dvojí občanství kombinací *jus soli* a *jus sanguinis*. To je důvodem, proč mohou někteří sportovci reprezentovat více států zároveň. Kdyby se této kombinaci občanství chtěly státy vyhnout, musely by přijmout kritéria, která by stanovila, že lze získat občanství pouze první nebo druhou variantou ze strany jednoho rodiče, a ne jeho kombinacemi. Některé země se ale nechtějí vzdát udělování občanství *jus soli*, a proto občanství automaticky přidělují i v případě, kdy se jejich občanům žijícím v zahraničí narodí potomek. Kvůli výše nastaveným pravidlům nelze zabránit vícere státní příslušnosti. Zmíněné kategorie občanství jsou proměnlivé, a někdy se dokonce překrývají. Státy přesto mají ohledně

občanství své preference (Oonk, 2017). Občanství se stává obchodovatelným tehdy, pokud některé státy nabízejí sportovcům možnost získat vícenásobné občanství (Jansen et al., 2018).

K výše uvedeným kategoriím občanství lze přidat i dvě kategorie občanství, které lze získat po narození prostřednictvím naturalizace. Jedná se o „*jus domicilii*“ a „*jus matrimonii*“. První typ občanství mohou získat přistěhovalci, kteří se v zemi nenarodili, ale do dané země se přistěhovali a žijí zde po určitou minimální dobu. Minimální doba je nezbytnou součástí procesu pro získání občanství *jus domicilii*. Druhý princip lze získat tak, že přistěhovalci uzavřou sňatek s původním občanem. Další kategorií je občanství „*jus talenti*“, které se přirovnává k obchodovatelné komoditě. Občanství se v tomto případě uděluje sportovcům výměnou za jejich nadání nebo za zaplacení konkrétní částky peněz (Jansen et al., 2018).

Rainer Bauböck kromě kategorií popsal i koncepce občanství, které dělí na silné (thick) a tenké (thin). Silnou koncepcí lze chápat tak, že sportovci mají předchozí vztah k zemi, kterou budou reprezentovat. Předchozím vztahem se myslí to, že se sportovci i jejich rodiče/prarodiče narodili v zemi, ve které i nadále vyrůstají, a přejí si tuto zemi reprezentovat. Oproti tomu tenká koncepce občanství nevyžaduje žádný předchozí vztah se zemí. Jedná se spíše o minimální smlouvu mezi státem a budoucími reprezentanty. V případě tenké koncepce občanství se jedná o sportovce, kteří se rozhodnou zastupovat zemi hlavně z důvodu lepších platových podmínek. Do silné koncepce řadíme první tři kategorie, a to ideální, koloniální a socioekonomické občanství. Zbylé kategorie spadají do pojetí tenkého občanství, viz níže (Oonk, 2020a).

Oonk (2017, s. 5–6) charakterizoval občanství dále popsanými kategoriemi. Tyto kategorie jsou podobné koncepci občanství Rainera Bauböcka a zahrnují vztahy mezi státem a zahraničními sportovci.

1. Ideální typ občanství (*jus sanguinis* a *jus soli* se spojují), kdy se sportovci a jejich děti narodili v zemi, kterou reprezentují. Tento typ zahrnuje i právo původu, kdy je možné po narození získat vícenásobné občanství, proto zde není vyloučena migrace.

Například fotbalista Julian Green má otce původem ze Spojených států amerických a jeho matka pochází z Německa stejně jako Julian. Na základě místa narození mu proto bylo uděleno německé občanství. Každopádně měl také nárok na získání amerického občanství prostřednictvím práva původu. Má tedy dvojí občanství,

keré mu umožňuje reprezentovat jak Německo, tak USA. Jedná se o příklad ideálního občanství.

2. Koloniální občanství, sportovci a jejich rodiče se nenarodili v zemi, kterou zastupují, ale narodili se v její bývalé kolonii. Sem se řadí i sportovci a jejich rodiče, kteří se narodili v kolonii, ale zastupují svou mateřskou zemi na olympijských hrách nebo jsou součástí jejího národního týmu. Existují však i případy, kdy jeden z rodičů se narodil v mateřské zemi a druhý v kolonii.

Příkladem je africký fotbalista Eusébio da Silva Ferreira, který se narodil v Mosambiku, ale reprezentoval Portugalsko. Jeho matka pocházela z Mosambiku a jeho otec z Angoly. Protože byl Mosambik portugalskou kolonií, stal se Eusébio portugalským hráčem. Portugalskému národnímu týmu tehdy přinesl ohromný úspěch. Příklad spadá do druhé kategorie, tj. ke koloniálnímu občanství.

3. Socioekonomické občanství: zde se jedná o případy, kdy migranti nebo jejich předkové mají trvalý zájem o občanství (*jus nexi*). Mnoho z nich může patřit do skupiny, která má dvojí nebo vícenásobné občanství. Mohou si tedy vybrat, který národ budou reprezentovat. Mezinárodní sportovní federace, jako jsou Mezinárodní olympijský výbor (MOV) a Mezinárodní fotbalová federace (FIFA) jim v takových případech vyhovují.

Německý fotbalista Mesut Özil hrál za národní německý tým, jeho rodiče jsou původem z Turecka. Mohl tak hrát jak za německý, tak za turecký národní tým. FIFA stanovuje pro tyto případy pravidla. Hráč, který dosáhl 18 let a hraje více než pět let v příslušné zemi, může hrát za tuto zemi fotbal na mezinárodní úrovni. Podmínkou je, že nesmí hrát v oficiálních zápasech za jinou zemi. Jedná se o třetí kategorii, tj. socioekonomické občanství.

4. Zaniklé, rozvíjející se a překrývající se státy a národy. Jedná se například o státy jako bývalá Jugoslávie nebo Sovětský svaz, které se v minulosti rozpadly. Sportovci si následně mohli vybrat, který z nově vzniklých států budou reprezentovat. V případě rozpadu Jugoslávie si vybírali Chorvatsko, nebo měli na výběr dokonce jiný stát, který nesouvisel s jejich regionem původu (například někteří fotbalisté bývalé Jugoslávie se rozhodli na mistrovství světa v roce 2014 reprezentovat Švýcarsko).

Po rozpadu Jugoslávie se sportovci nemohli dále účastnit olympijských her. Problém nastal na Letních olympijských hrách v Barceloně v roce 1992.

Sportovcům byla odepřena možnost soutěžit s ohledem na rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 757. Nepatřili k žádnému národnímu týmu, který by mohli reprezentovat. Mezinárodní olympijský výbor se pro ně snažil najít výjimku, aby se olympijských her mohli rovněž účastnit. A tak posléze soutěžili jako nezávislí olympijští účastníci. Ve stejném roce se olympijských her zúčastnili sportovci z 12 bývalých sovětských republik z celkových 15, kteří vystupovali společně jako Sjedenocený tým a na olympijských hrách v Barceloně v roce 1992 zvítězili. To je příklad čtvrté kategorie občanství.

5. Občanství k prodeji; představuje tzv. formální smlouvu, kdy sportovec dostane cestovní pas a občanství výměnou za zlepšení sportovních výkonů dané země. U této kategorie neexistují žádné předchozí vztahy mezi státem a sportovci ani v souvislosti s koloniálními vazbami nebo jinými formami občanství.

Tato pátá kategorie spadá do slabé koncepce občanství, která je ze všech výše jmenovaných kategorií nejextrémnějším případem. Pro tento typ občanství je typická smlouva mezi zúčastněnými. Znamou zemí, která často přijímá africké fotbalisty, je Katar. V souladu s pravidly FIFA musí hráči v dané zemi hrát po dobu pěti let. Hráči přijmou katarské občanství, které zahrnuje jak změnu jména, tak změnu způsobu životního stylu, který se musí přizpůsobit nové zemi. Tyto časté transakce sportovců bylo možné vidět například v roce 2016 na olympijských hrách v Rio de Janeiru. Ázerbájdžán tehdy poslal na olympijské hry svých 56 sportovců, z nichž 60 % tvořili sportovci, kteří změnili své občanství. I přestože jsou převody sportovců častým jevem, postup Ázerbájdžánu byl uplatněním státní politiky.

6. Cestovní loajalita. Zde se uvádí příklady sportovců, kteří zastupují tři nebo více zemí.

Například sportovec Laseless Brown byl členem jamajského národního bobového týmu. Účastnil se v roce 2002 Zimních olympijských her v Salt Lake City. Při trénování v Kanadě se seznámil se svou nynější manželkou. Díky manželství mu bylo přiděleno kanadské občanství. Později dostal dobře placenou nabídku v Monaku. Dvojitý občanství mu posléze umožnilo vrátit se zpět do Kanady. Laseless Brown tak spojil oba způsoby občanství, silné a slabé. Silné občanství zahrnovalo narození na Jamajce a manželství v Kanadě, slabé občanství mu umožňovalo reprezentovat Monako pro lepší finanční ohodnocení (Oonk, 2017).

1.3 Důvody a motivace migrace sportovců

Při psaní této kapitoly jsem čerpala inspiraci také v člancích, které zahrnovaly rozhovory se sportovci. Je přínosné na tuto problematiku nahlížet i z jejich pohledu, přece jenom jsou to právě oni, kdo se pro migraci do jiné země rozhodují, protože k tomu mají jistý důvod. Jak už ze samotné práce vyplývá, nejčastější motivací sportovců jsou ekonomické příležitosti a lepší životní vyhlídky v zemích s vyššími příjmy. Dalo by se předpokládat, že zmíněné motivy budou i nadále velmi podstatné, ale nejedná se o jediné motivy ovlivňující migraci sportovců. Do začátku 80. let bylo zakázáno odměňovat běžce. Od roku 1982 Mezinárodní atletická federace povolila odměňování atletů na základě jejich sportovního výkonu. Po čase byly však tyto odměny udělovány pouze profesionálním sportovcům (Jarvie, Sikes, 2012).

Před nástupem komercializace byli sportovci hrdí na to, že můžou reprezentovat svou rodnou zemi. Po jejím nástupu se situace naprosto změnila, sport už nebyl nadále pokládán za amatérský a sportovci vyhledávali možnosti, jak přijít k penězům a začít si vydělávat (Njororai, 2012). Zájem o vrcholový sport znovu vzrostl. Problémem však byla rozdílná ekonomická situace v Evropě a v Africe, která přetrvává dodnes. To má zásadní vliv na sportovce z afrických zemí, kteří dostávají v Evropě větší obnos peněz, než na který byli zvyklí. Nikdy dřív se nestalo, že by jim peníze zůstaly nazbyt. Častokrát jsou peníze tím hlavním důvodem, který dokáže sportovcům zkreslit představy v oblasti finanční gramotnosti a může překazit plány týkající se vlastní budoucnosti. Pravdou je, že se sportovci nechají penězi mnohdy unést a neumí s nimi rozumně zacházet. Nedají ani na radu zkušenějších sportovců, kteří je nabádají, aby spíše investovali do svého vzdělání (Jarvie, Sikes, 2012).

Vzdělání je jedním z mála faktorů, který nesmí být opomenut. Většina fotbalových akademií se zaměřuje jak na vzdělání, tak na intenzivní trénink. Problém však nastává v případě improvizovaných akademií, kdy se fotbalisté věnují pouze intenzivnímu tréninku. Pokud se stane, že jejich sen o slávě nevyjde, pak jeden z možných způsobů a mnohdy jediným východiskem, jak zlepšit svou životní úroveň, může být investice do vlastního vzdělání. Sportovci, kteří se věnovali pouze jedné činnosti, budou mít obrovskou nevýhodu. Nakonec zjistí, že trénovali úplně zbytečně a nyní nemají jinou možnost volby (Darby, Akindes, 2007).

Vzdělání je z pohledu rodičů velmi podstatné, proto své potomky v tomto ohledu plně podporují a spíše jsou kritičtí k tomu, pokud jejich děti upřednostňují fotbalové akademie nebo výcviková střediska namísto vzdělávání. Vzdělání je učiní schopnými se o sebe v budoucnu postarat, ale hlavně se skrze vzdělání naučí zodpovědnosti a samostatnosti (Acheampong, 2020).

Příležitost reprezentovat zemi na olympijských hrách má pro mnohé atlety stále daleko větší hodnotu než vidina peněz. Reprezentace na olympijských hrách nebo na jiných sportovních událostech jim umožní se nejen zviditelnit, ale mohou být také motivováni snahou o zlepšení jak svého sportovního výkonu, tak o dosažení světového rekordu, nebo alespoň přiblížení se k němu. Nabídka k účasti na významné sportovní události může pro sportovce znamenat jedinou příležitost, jak se na takovou událost dostat. To by platilo i v případě, že by byli nuceni změnit své občanství na jiné (Shachar, 2011). Mladší věkové kategorie mohou být naopak ovlivňovány zejména reklamou s poutavými slogany a s portréty světově známých sportovců, kterým se chtějí vyrovnat, jako je například bývalý fotbalista Didier Drogba. Organizace CFS proti těmto propagacím vystupuje, protože v dětech pouze vzbuzují naivní představy. Organizace pomáhá právě těm sportovcům, kteří neměli na své cestě ke slávě takové štěstí jako jini (Poli, 2006b).

1.3.1 Push a pull faktory

Mezi důvody migrace sportovců se často řadí tzv. *push* a *pull* faktory, které se navzájem doplňují. Nejprve bude pozornost věnována push faktorům, které jsou spíše spojovány s nedostatkem příležitostí v dané zemi. Jsou to především takové faktory, které v konečném důsledku migraci zapříčiňují. Nejčastěji se jedná o nedostatek pracovních příležitostí. Push faktory mohou být chudoba, klimatické podmínky, válka, politická nestabilita, diskriminace, špatná zdravotní péče nebo životní podmínky a mnohé další (Omondi-Ochieng, 2018).

Wycliffe Simiyu Njororai popisuje několik důvodů, které motivují atlety k tomu, aby migrovali do jiných zemí. Sám se věnuje tématům migrace keňských běžců a předpokládal, že atleti migrují z důvodů zlepšení ekonomické situace, příslibu občanství a vládní podpoře, vyhlídce na manželství, přístupu na mezinárodní soutěže, globalizace, získání přechodného pobytu a profesionalizace. Njororai považuje výše uvedené důvody za pull faktory, které atletům mají pomoci zajistit bezpečnost v přijímajících zemích (Njororai, 2010). Pull faktory jsou tedy faktory pozitivní, jejichž záměrem je přimět

sportovce k tomu, aby migrovali za lepšími příležitostmi. Nejen že sportovce motivují k migraci, ale tyto faktory mohou sportovcům také změnit život k lepšímu. Nejčastěji uváděným příkladem jsou ekonomické příležitosti v přijímající zemi. Dále se uvádí lepší pracovní podmínky, vzdělání, lepší lékařská péče, bezpečnost, rodinné vazby nebo politická a náboženská svoboda. V prvním případě sportovci migrují proto, že nemají jinou možnost, zatímco ve druhém případě jednají především dle vlastního rozhodnutí (Omondi-Ochieng, 2018).

Nedostatečný ekonomický rozvoj je dalším často zmiňovaným důvodem, proč sportovci migrují. Afrika kvůli své ekonomické situaci v mnoha ohledech strádá (Andreff, 2010). Přestože je Afrika dle posledních statistik nejrychleji rostoucím kontinentem, ve srovnání s vyspělými státy je její ekonomika stále na nízké úrovni (Ekonomika Afriky, 2019). Chybí prostředky jak k financování některých sportovních zařízení a jejich potřebného vybavení, tak k zajištění vyšších platových podmínek pro trenéry. Přestože sportovci dosahují mimořádných výkonů na sportovních událostech, země, kterou opustili, již z jejich úspěchů nemůže tolik profitovat. Afrika nemá možnost pořádat více než několik světových sportovních událostí. Problémem je, že sport trpí rozsáhlou korupcí, objevuje se zpronevěra a v profesionálních klubech se vyskytují nedoplatky (Andreff, 2010). Na místní rozvoj sportu má vliv také fakt, že většinu stadionů a hřišť vlastní vláda. Ta si nepřeje, aby byla zařízení využívána za účelem zisku (Darby, 2007).

Sportovci proto očekávají, že ve vybraných zemích najdou lepší podmínky pro svůj trénink a potřebné sportovní vybavení (Andreff, 2010). Některé z afrických zemí zase zastávají názor, že „odliv talentů“ pro ně může být dokonce přínosem. Může se jednat o příležitost, jak pro své sportovce získat lepší uplatnění v národních týmech, v nichž budou nadále přispívat k lepším mezinárodním výsledkům. To může být vysvětlením, proč v mnohých případech nepodporují místní rozvoj sportu před migrací svých sportovců. Záleží sice na úhlu pohledu, ale přesto je jednoznačné, že nedostatečný rozvoj bude z dlouhodobého hlediska spíše nevýhodou. V některých případech např. nejsou fotbalisté schopni se začlenit do fotbalového týmu a jejich kariéra může stejně rychle skončit, jako začala (Poli, 2006a). Média někdy situaci ještě zhoršují. Tým nemusí tyto sportovce vždy přijmout jako sobě rovnocenné a v případě neúspěchu jim to členové týmu mohou dávat za vinu. S problémem přijetí se v dnešní době potýká většina sportovců (Storey, 2019).

Druhý názor považuje odliv talentů za ekonomický náklad, protože má za následek jak ztrátu kapitálu, tak kvalifikovaných lidí (Adjaye, 2010). Bývalý viceprezident

ghanského fotbalového svazu Jordan Anagblah upozorňoval na možná rizika migrace do Evropy. Považoval to za dost nejistou a nebezpečnou situaci. Dokonce se na něj obraceli rodiče nadaných sportovců, kteří nevěděli, co v této situaci dělat. I přestože se sportovci ocitnou v Evropě nelegálně bez náležitých dokladů, zůstanou tam. Situace pro ně sice není příznivá, na druhou stranu alespoň nejsou v zemi, která by čelila neustálým potížím (Esson, 2015a). Agenti jsou pro mnohé sportovce jedinou nadějí, protože díky nim mohou dostat šanci na lepší život (Reiche, Tinaz, 2018).

Sportovci věří, že kariéra je jediným východiskem, jak docílit lepších životních podmínek jak pro rodinu, tak pro sebe. Každá druhá rodina tlačí na své děti, aby sportovaly. Nejen že v nich vidí potenciál, ale v případě úspěchu by mohly i dlouhodobě zabezpečit svou rodinu (Esson, 2015a). Změna občanství neboli naturalizace se stala běžnou záležitostí. Bohužel způsobuje ztrátu místních talentů a v neposlední řadě ochuzuje místní sport o to nejlepší. Afrika trpí nedostatkem talentovaných sportovců na mezinárodních sportovních událostech, které nemá jak nahradit (Andreff, 2010). Keňa se snažila zachránit situaci tím, že sportovce nutila zůstat doma. Nemohla ale dostatečně zajistit lepší ekonomickou a politickou situaci, tak pro sportovce zavedla vízum s omezenou platností (Njororai, 2012). Důvodem pro přeběhnutí k jinému národu může být dlouhodobá frustrace způsobená vědomím, že v jiných zemích jsou daleko lepší podmínky (Gaudin et al., 2016). Pokud se atleti rozhodli přeběhnout k jinému národu, neměli už dále možnost navštěvovat svou rodinu tak často, jak by si přáli. Afrika se již dlouhou dobu potýká s velkou ztrátou svých talentů a ještě dlouho bude (Njororai, 2012).

I přestože mnoho sportovců migruje do Evropy nebo jiných zemí, někteří z nich se v průběhu nebo po ukončení své kariéry vrací zpátky a investují do nadací na podporu vzdělávání, tréninku mladých sportovců, ale i do menších podniků. Maria Mutola, olympijská vítězka a držitelka pětinasobného rekordu v běhu na 800 m, je pro ostatní zářným příkladem. Své výhry často posílala do své rodné země (Esson, 2015b). V každém případě sportovci, kteří zůstali v zahraničí, pravidelně posílají rodinám své vydělané peníze. Pomocí remitencí se snaží přispívat místní ekonomice (Adjaye, 2010).

Běh a fotbal patří v Africe mezi nejvyhledávanější sporty. Obyvatelům země usnadňují migraci do jiných zemí a zároveň se jedná o povolání, díky kterému snáze přijdou k lepším životním podmínkám (Poli, 2006b). Sportovci uvádí, že je pro ně velice obtížné konkurovat tolika sportovcům, kteří chtějí dosáhnout stejného snu jako oni (Esson, 2015b). Tím, že využijí této příležitosti, nemají co ztratit. Naopak pokud budou úspěšní,

mohou daleko více získat (Njororai, 2012). V zemi s velkou konkurencí je pak mnohem obtížnější se prosadit. Jejich klíčem k úspěchu je víra, která je na jejich cestě provází. Jsou připraveni tvrdě trénovat, i kdyby to mělo být několikrát denně, a protože trénují ve ztížených podmínkách, věří, že se jim vynaložená snaha vyplatí (Esson, 2015b). Nenechají se vyvést z rovnováhy ani selháním druhých, věří především sami sobě (Esson, 2015a). V rozhovorech mnoho sportovců uvedlo, že touha po penězích je tak velká proto, že s jejich pomocí se v životě dá překonat spousta překážek (Esson, 2015b).

2 Pravidla mezinárodních sportovních federací

Mezinárodní sportovní federace určují pravidla, kterými se musí soutěžící řídit (Iorwerth et al., 2014). Pravidla stanovená Mezinárodním olympijským výborem nebo mezinárodními sportovními federacemi nemusí být za všech okolností závazná, na druhou stranu jsou tato pravidla pro přestupy sportovců zcela zásadní. V případě nesplnění podmínek mohou řídicí orgány sportovce vyloučit nebo omezit jejich sportovní účast (Shachar, 2011).

2.1 Mezinárodní olympijský výbor (MOV)

MOV je řídicím orgánem, který umožňuje vzájemnou spolupráci mezinárodních sportovních federací a národních olympijských výborů. MOV přijal Olympijskou chartu, v níž jsou stanovena pravidla, která musí být sportovci dodržována (Shachar, 2011). Pro problematiku státní příslušnosti soutěžících bude platit pravidlo 41, které popisuje následující: je nutné, aby byl soutěžící státním příslušníkem země, v níž působí národní olympijský výbor (NOV). Na sportovce, kteří se narodili nebo vyrůstali v zemi, kterou si přejí reprezentovat, se uvedené pravidlo nevztahuje. Pravidlo platí zejména pro sportovce, kteří chtějí reprezentovat jinou zemi (International Olympic Committee, 2020).

Odstavec 1 prováděcího ustanovení k pravidlu 41 Olympijské charty popisuje, že se může jednat o sportovce, který je státním příslušníkem dvou a více zemí současně. Může si tedy zvolit, který národ bude reprezentovat. Poté, co reprezentoval jednu zemi na olympijských hrách, na kontinentálních nebo regionálních hrách nebo na světových či regionálních šampionátech uznaných příslušnými mezinárodními sportovními federacemi, nemůže reprezentovat jinou zemi, pokud nesplní podmínky uvedené v odstavci 2 prováděcího ustanovení. To platí pro osoby, které změnilly svou státní příslušnost nebo nabyly nové státní příslušnosti (International Olympic Committee, 2020, s. 77).

Odstavec 2 tohoto prováděcího ustanovení pak pojednává o případech, kdy sportovci chtějí změnit nebo nabýt nové státní příslušnosti, ale dříve reprezentovali jinou zemi. V tomto případě musí zpravidla počkat tři roky, než se budou moci účastnit olympijských her či jiných soutěží uznávaných příslušnými mezinárodními sportovními federacemi. Čekací doba se začne počítat od té doby, kdy sportovec naposledy reprezentoval svou bývalou zemi (International Olympic Committee, 2020).

Ke změně nebo nabytí nového občanství je potřeba splnění určitých podmínek, např. delší dobou pobytu nebo čekací dobou, kterou se tak předchází častému obchodování s občanstvím. Veškeré náležitosti ohledně nesouhlasu ohledně způsobilosti sportovce reprezentovat určitou zemi jsou řešeny Arbitrážním soudem pro sport (CAS = Court of Arbitration for Sport). Evropské země se snaží v mnoha případech vyhovět uvolňování pravidel, která zaručí rychlejší jednání (Shachar, 2011). Čekací dobu lze většinou zkrátit nebo zrušit v případě, kdy to odpovídá pravidlům příslušného NOV a konkrétní mezinárodní sportovní federace. Na jednotlivé případy pak dohlíží MOV (International Olympic Committee, 2020). Na sportovce, kteří dříve svou bývalou zemi nerepresentovali, se tato doba nevztahuje (Reiche, Tinaz, 2018).

Přes stanovená pravidla našly země určité právní mezery, kterých začaly využívat (Horowitz, McDaniel, 2014). V prvních desetiletích 20. století sportovci využívali zejména koloniálních vazeb (Jansen et al., 2018). Ačkoli se tak doposud stále děje, mezi zeměmi a sportovci se staly nově oblíbenými tzv. zrychlené formy občanství (Horowitz, McDaniel, 2014). Tento problém by se dal vyřešit tím, že by každá země měla svá vlastní závazná pravidla, která by musela být sportovci dodržována. Dalším řešením by bylo zavést taková opatření, která by zaručovala, že se dané země mezi sebou dohodnou. Uvedená řešení však nepřipadají v úvahu, protože by to zemím znemožnilo budoucí zisky (Shachar, 2011).

I když téměř polovina zemí uděluje dvojí občanství, existují i země, ve kterých to není možné. V těchto případech jsou sportovci povinni vzdát se své předchozí státní příslušnosti (Shachar, 2011). Katar ani Bahrajn dvojí občanství nedovolují (Omondí-Ochieng, 2018). Například keňský běžec Leonard Mucheru přijal nabídku reprezentovat Bahrajn, ale protože Bahrajn dvojí občanství neuznává, bylo mu keňské občanství odebráno. V roce 2004 mu bylo uděleno bahrajnské občanství. Jenomže kvůli tomu, že se v roce 2007 účastnil jako jediný sportovec z arabské země maratonu v Izraeli, bylo mu bahrajnské občanství odejmuto. Tohoto přestupku se dopustil proto, že si nebyl vědom, že arabské země Izrael neuznávají. Proto byla jeho účast na maratonu v Izraeli z jejich pohledu nepřipustná. Najednou se ocitl v situaci, kdy mu nenáleželo žádné občanství (Kovařová, 2007). Naštěstí vše dopadlo dobře a v lednu roku 2007 mu bylo bahrajnské občanství navraceno a bylo mu umožněno za Bahrajn dál závodit. V prosinci téhož roku mu bylo navraceno i keňské občanství. Jelikož ale Bahrajn dvojí občanství nepovoluje, od prosince roku 2007 začal reprezentovat Keňu (Leonard Mucheru Maina, 2020).

Některé země v Africe mají, co se týče dvojího občanství, přísná pravidla a snaží se před dvojím občanstvím ochránit (Shachar, 2011). Mezi země, které sice povolují dvojí občanství, ale za přísných podmínek, patří například Egypt, Jihoafrická republika, Senegal nebo Uganda. Naopak mezi země, které povolují dvojí občanství bez jakýchkoliv restrikcí, patří Keňa, Ghana, Pobřeží slonoviny, Mali nebo Mosambik (Světaznalec, 2016).

Olympijská charta klade důraz na to, aby v popředí zájmu olympijských her byli především sportovci a jednotlivé týmy, které zemi reprezentují. Zejména na ně by měla být upínána veškerá pozornost. Současně se středem zájmu často stávají země, které sportovci reprezentují. Paradoxem je, že se sportovci v těchto zemích původně ani nenarodili. Je sice povoleno, aby si sportovní týmy při výběru sportovců vybrali kohokoliv, pokud s ním uzavřou smlouvu. Avšak MOV s tím ne zcela souhlasí. Jeho záměrem především je země, které se olympijských her účastní, sjednocovat. V některých případech to může vytvářet mezi zúčastněnými stranami konflikt. Díky zahraničnímu sportovci země získává konkurenční výhodu na sportovních soutěžích nad zemí, která o něj přišla. Kvůli tomu se tak zvyšuje riziko, že země, které naturalizují sportovce, nebudou vkládat dostatečné prostředky do tréninků místních sportovců (Horowitz, McDaniel, 2014).

Současným problémem je, že žádná z mezinárodních sportovních federací ani MOV nemají záznamy o změnách státní příslušnosti sportovců. MOV se od FIFA liší tím, že nebere v potaz, jakým způsobem sportovci nabyli občanství (Shachar, 2011). Kdyby však organizace chtěla zjistit, co motivuje sportovce k migraci, musela by sledovat údaje týkající se například místa pobytu. To by pomohlo rozlišit, zda sportovci migrovali do jiné země díky svému nadání, nebo se jim jejich potenciál podařilo rozvíjet až v jiné zemi. Dále také nebere v úvahu ani načasování migrace. MOV ke všem sportovcům přistupuje stejně bez rozdílu dvojího občanství (Horowitz, McDaniel, 2014).

Problémem je, že na olympijské hry může být vyslán pouze omezený počet sportovců z jedné země, a proto jsou sportovci nuceni hledat i jiné způsoby, jak se na olympijské hry nominovat. Nejjednodušší cestou se proto stává naturalizace, ze které budou mít prospěch obě strany. Právě běžci z Keni bývají mnohými zeměmi nejčastěji upřednostňováni, protože jsou jimi považováni za ty nejlepší adepty, které lze na celosvětovém trhu najít. Jelikož MOV nemá tak přísná pravidla jako třeba FIFA, mohou si sportovci s dvojím občanstvím vybrat, kterou zemi budou na olympijských hrách zastupovat (Reiche, Tinaz, 2018).

2.2 Světová atletika (WA)

Organizace Světová atletika (WA = World Athletics) je mezinárodní řídicí asociací atletiky a její povinností je na jeden z uznávaných olympijských sportů dohlížet. Dříve WA neměla tak přísná pravidla jako dnes (Shachar, 2011). Pokud se sportovci rozhodli změnit své občanství, museli dodržet stanovenou tříletou čekací dobu. Do té doby nebylo možné reprezentovat žádnou zemi. Po splnění čekací doby mohli sportovci reprezentovat svou adoptivní zemi (Adjaye, 2010). Olympijská charta stanovovala, že v případě žádosti ze strany sportovců a souhlasu příslušníka federace bylo možné čekací dobu zkrátit až na pouhých dvanáct měsíců, avšak současně bylo nutné splnit zákonné podmínky státu pro získání občanství (Shachar, 2011). Přesto některé země začaly převodů sportovců zneužívat. Zejména Katar se zaměřil na sportovce mladší 18 let a zavedl výcviková střediska v Keni, Maroku, jižní Africe a Brazílii, která sloužila pro pozdější převody sportovců do Kataru. Kvůli tomu, že bohaté země Perského zálivu nabízely sportovcům lukrativnější smlouvy, nebylo možné převodům sportovců zcela zabránit. Stanovená pravidla WA nebyla dostačující, protože některé země našly způsob, jak tato pravidla účinně obcházet (Adjaye, 2010).

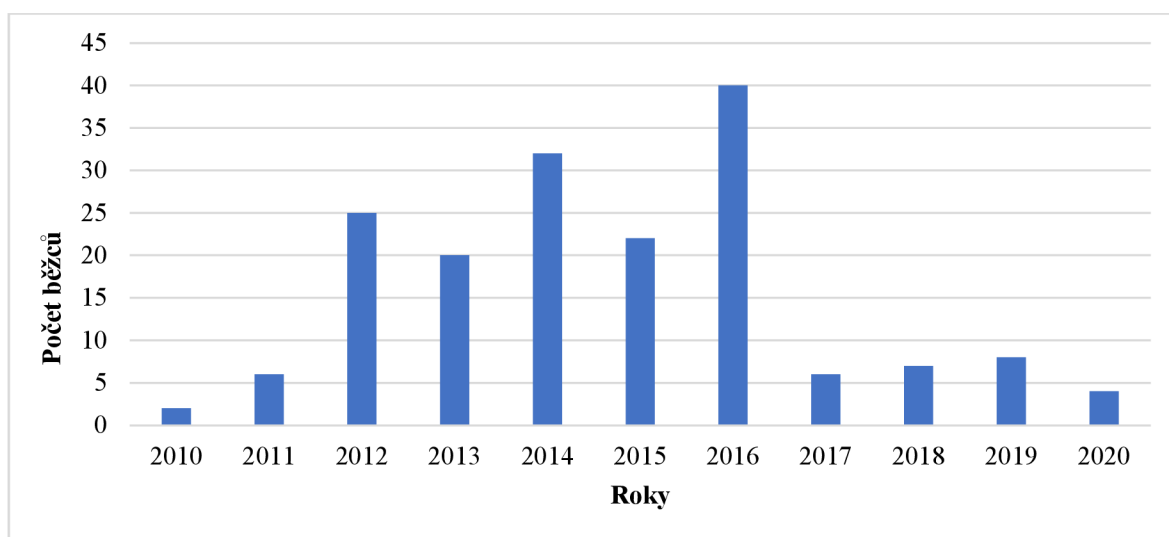
V roce 2017 WA pozastavila veškeré převody sportovců, kteří nově zažádali o změnu občanství, do doby, než budou vypracovány pro sportovce nové podmínky. Prezident WA Sebastian Coe se k problematice převodů sportovců na Blízký východ vyjádřil následovně. „Pravidelnými vícenásobnými přestupy sportovců z Afriky se jasně ukázalo, že současná pravidla již nejsou pro daný účel vhodná. Atleti, kteří se účastní nejvyšších soutěží a šampionátů postavených na národních týmech, nejsou v tomto ohledu chráněni“ (in Omondi-Ochieng, 2018, s. 228). Členové WA se snažili předejít nelegální migraci atletů a také omezit postupy, při kterých lze snáze získat státní příslušnost přijímající země. Dalo se předpokládat, že prohlášení WA mířilo na země Perského zálivu, konkrétně Katar a Bahrajn (Reiche, Tinaz, 2018).

Nicméně některé země se řídí svými vlastními migračními zákony, například Spojené státy americké, Austrálie, Kanada, Katar a další státy. Migrační právní předpisy stanovené Katarem se vymykají zákonům ostatních zemí. Pro sportovce ve věku 18–25 let mohou stanovená pravidla představovat značné riziko, protože jim Katar neumožňuje dvojí občanství a občanem se mohou sportovci stát v případě, že mají otce katarského původu, nebo pokud v zemi žijí 25 let. V krajním případě může Katar udělit sportovci plné občanství, ale jedná se pouze o výjimky. Kvůli přísným podmínkám pro získání plného

občanství jsou naturalizovaným sportovcům ve většině případů vydávány pouze dočasné pasy. (Omondi-Ochieng, 2018).

V roce 2018 došlo ke zpřísnění podmínek ze strany WA. Tříletá čekací doba zůstala zachována, ale přidala se k ní ještě další závazná pravidla. Došlo k zastavení převodů pro sportovce mladších 20 let a dále k tomu, že sportovec může za svou kariéru přestoupit pouze jednou (World Athletics, 2019). Od zemí byly vyžadovány důkazy o tom, že nabízejí plné občanství. Také byla požadována jejich důvěryhodnost. Co se týče plného občanství, vydávání dočasných pasů v Kataru je s tímto ustanovením v rozporu. Jelikož jsou nyní stávající pravidla daleko přísnější, nebudou moci země Blízkého východu využívat zrychlených procesů naturalizace a ani převádět sportovce mladší 20 let (Reiche, Tinaz, 2018). Pro země Blízkého východu nejsou tato opatření přijatelná, protože jim už nadále neumožňují těžit z náboru sportovců právě ze zemí Afriky. Je nutné dodat, že opatření, která byla v roce 2018 zavedena, by mohla zásadně napomoci k vyřešení otázky nelegální migrace včetně ztráty talentů zejména z rozvojových zemí, vykořisťování dětí, ale i špatných pracovních podmínek (Omondi-Ochieng, 2018).

Graf 1 – Počet afrických běžců, kteří změnili občanství v období 2010–2020 (celý svět)

Zdroj: Vlastní zpracování dat Světové atletiky (World Athletics, 2021)

Výše uvedený graf udává počet běžců, kteří v letech 2010–2020 změnili své občanství. Údaje sportovců byly převzaty z webové stránky worldathletics.org, kde lze najít záznamy o změnách státní příslušnosti sportovců a konkrétní data, kdy sportovci požádali o změnu státní příslušnosti. Kromě toho jsou na webových stránkách také uvedena data rozhodnutí WA o tom, kdy bude sportovcům občanství změněno a budou tak moci reprezentovat novou zemi.

Z grafu lze vyčíst, že počet atletů měnících občanství od roku 2010 stoupá mírně, zato od roku 2011 v daleko vyšší míře. V roce 2012 graf dosahuje prvního nejvyššího bodu a znázorňuje 25 atletů, kteří změnili občanství. Od roku 2012 křivka grafu mírně klesá na 20 atletů v roce 2013. Rok 2014 je druhým nejvyšším bodem křivky grafu a dosahuje počtu 32 atletů. Následuje další pokles, který jako v předchozím případě trvá pouze rok, a od roku 2015 počet atletů zase stoupá na třetí nejvyšší bod, který zobrazuje 40 atletů, kteří občanství změnili.

Od roku 2016 lze sledovat rapidní pokles, který byl způsoben zmrazením přestupů v roce 2017 a následným zpřísněním pravidel ze strany WA v roce 2018. V roce 2020 změnili občanství pouze čtyři atleti. Vysvětlení, proč v roce 2016 změnilo nejvíce atletů občanství, může souviset s letními olympijskými hrami, které se konaly v roce 2016. S tím také úzce souvisí pravidla pro převody státní příslušnosti sportovců. V případě žádosti o změnu občanství museli sportovci podle pravidel WA dodržet standardní tříletou čekací dobu. Čekací dobu ale bylo možné za souhlasu příslušné federace a NOV zkrátit na pouhých dvanáct měsíců anebo dokonce zrušit. Nejvyšší body křivky grafu v letech 2012, 2014 a 2016 mohou mít spojitost právě s pořádáním mezinárodních sportovních událostí.

2.3 Mezinárodní fotbalová federace (FIFA)

V současné době je export afrických sportovců obzvláště běžný pro kluby, které jsou schopny nabídnout vyšší platové podmínky (Jansen et al., 2018). Mnohem častěji začaly pravidel zneužívat národní týmy. V roce 2004 se Katar pokusil získat brazilského fotbalistu, který tehdy žil v Německu. V reakci na to FIFA (Fédération Internationale de Football Association) stanovila, že sportovec, který chce reprezentovat svou adoptivní zemi, musí v této zemi žít alespoň dva roky (Reiche, 2014). Po čase začala mít FIFA obavy ohledně neustávajících mezinárodních přestupů fotbalistů. Aby zabránila přestupům velkého rozsahu, rozhodla se délku pobytu v přijímající zemi prodloužit až na pět let (Adjaye, 2010).

Požadavky FIFA pro získání nové státní příslušnosti se v zásadě neliší od pravidel existujících dříve. „*Fotbalisté mohou změnit státní příslušnost v případě, pokud předtím, než dosáhnou 21 let, odehráli nejvýše tři zápasy na seniorské úrovni*“ (BBC SPORT, 2020). Pokud si hráč přeje přestoupit do jiného klubu, musí mu být minimálně 18 let (FIFA, 2021).

Článek 19 Přestupního řádu FIFA obsahuje výjimku, že nezletilým hráčům ve věku 16–18 let bude umožněn přestup v rámci Evropské unie (EU) nebo Evropského hospodářského prostoru (EHP) za předpokladu, že jejich nové kluby zaručí jejich sportovní i akademické/vzdělávací služby v souladu s nejvyššími národními normami a budou co nejlépe zajišťovat jejich blahobyť (Yılmaz et al., 2018, s. 4).

Uplatní se i další výjimky, jako je například studium nebo stěhování do země za jiným než sportovním účelem. Všech pět výjimek lze najít v odstavci 7 článku 19 Přestupového řádu FIFA, který pojednává o mezinárodních převodech nezletilých fotbalistů. V případě fotbalových akademií, které některé kluby vlastní, musí být dodrženy následující podmínky: všechny nezletilé osoby, které akademii navštěvují, musí být registrovány u asociace, v rámci jejíhož území akademie působí (FIFA, 2021, s. 32). Také je povinností každé akademie nebo klubu zaznamenávat základní údaje o hráčích u příslušné asociace (FIFA, 2021).

Při srovnání stávajících pravidel mezinárodních sportovních federací zjistíme, že se v mnoha ohledech liší. WA zpřísnila své požadavky a stanovila minimální tříletou čekací dobu, která ale může být se souhlasem příslušné sportovní federace a NOV zkrácena nebo zrušena. Pokud chtějí atleti zastupovat jinou zemi, musí nejprve požádat o změnu státní příslušnosti. Atleti mohou zažádat o změnu státní příslušnosti pouze jednou během své kariéry a musí jim být nejméně 20 let. WA sice požadovala po zemích Blízkého východu záruku, aby atletům poskytovali plné občanství. V případě Kataru je toto ustanovení v rozporu s jeho migračními zákony, protože při naturalizaci atletů ve většině případů uděluje dočasné pasy. Plné občanství uděluje sportovcům pouze výjimečně. Migrační zákony jsou v Kataru velmi přísné a plné občanství lze získat pouze tehdy, žije-li sportovec v zemi po dobu 25 let, anebo má-li otce katarského původu. Turecko sice dvojí občanství sportovcům poskytuje, ale problémem je velký počet naturalizovaných sportovců.

FIFA na rozdíl od WA požaduje, aby fotbalisté, kteří chtějí změnit svou státní příslušnost, žili v přijímající zemi po dobu pěti let. Dále je stanoveno, že před dovršením 21 let mohou odehrát nanejvýš tři zápasy na seniorské úrovni. Jelikož ale ve svých předpisech pro mezinárodní přestupy hráčů stanovuje řadu výjimek pro nezletilé, mohou být pravidla některými fotbalovými kluby zneužitelná.

3 Migrace sportovců ve vybraných sportovních odvětvích

Kapitola se zaměří na dvě sportovní odvětví, a to fotbal a atletiku, a v rámci atletiky zejména běh na střední a dlouhé vzdálenosti. Zvolila jsem si tyto konkrétní sporty především z důvodu odlišností mezi individuálním a kolektivním sportem. Cílem bude popsat, jak migrace probíhala v jednotlivých odvětvích s důrazem na historické události, které k migraci sportovců přispěly.

Migrace fotbalistů se týká celé subsaharské Afriky. Západní Afrika je proslulá svým vývozem talentů do zahraničí, protože se zde nachází mnoho významných fotbalových akademií. Subsaharská Afrika dodává své hráče nejen do Evropy, ale i do zemí Maghrebu (zejména do Maroka, Tuniska nebo Libye). Získané hráče mohou africké kluby dále nabízet evropským klubům, pokud si to hráči přejí. Někteří hráči jsou rozhodnutí zůstat a hrát za africké týmy, jiní jsou převedeni do Evropy s vidinou lepších finančních podmínek (Poli, 2006b).

Fotbalisté nemigrují pouze do Evropy, ale i do dalších koutů světa. Začátkem 21. století se staly populárními země Perského zálivu (Katar, Spojené arabské emiráty, Saúdská Arábie) nebo země jihovýchodní Asie (Čína, Vietnam, Malajsie) (Poli, 2006b). Fotbalisté migrují i do zemí, jako je Bangladéš, Pákistán nebo Indie, které nejsou příliš známé svým fotbalovým odvětvím, ale jsou schopny fotbalistům poskytnout potřebné platové podmínky (Esson, 2015a). Migrační trasy sportovců do výše zmíněných zemí jsou ve většině případů považovány za mezikrok na cestě, jak se dostat do hlavních evropských lig (Darby, 2012). Evropa zůstává pro fotbalisty stále preferovanou oblastí (Poli, 2010).

Běžci naopak migrují hlavně z východní části Afriky (Poli, 2006b). Nejčastějšími oblastmi, ze kterých běžci pocházejí, jsou Keňa, Eritrea nebo Etiopie (Gaudin et al., 2016). U východní Afriky lze s jistotou tvrdit, že se jedná o jediný region, který je pro migraci běžců typický. Pro běžce se staly v posledních letech atraktivními země Blízkého východu. Proč tomu tak je, bude popisovat část podkapitoly 4.2.

3.1 Fotbal

Podkapitola o fotbalu je rozdělena na dvě části. Nejdříve se budu zabývat případem Bosman, který ovlivnil migraci fotbalistů. Díky Bosmanovi bylo fotbalistům umožněno migrovat v rámci Evropské unie (EU) neomezeně. Druhá část podkapitoly se bude věnovat

jednotlivým fázím fotbalové migrace do evropských zemí a také nastíní situaci, která panovala v evropských klubech.

3.1.1 Případ Bosman

Fotbal byl před svým vzestupem populární především v Anglii a profesionálním sportem se stal až na konci 18. století. Znakem profesionálního sportu byly příjmy ze hry, kterými byli fotbalisté odměňováni za jejich výkony. Fotbalové kluby nabízely hráčům smlouvu zpravidla na jeden rok pod podmínkou, že během smlouvy ani po jejím vypršení nebudou mít fotbalisté nárok na další přestup do jiného klubu. To se však změnilo v roce 1963, kdy byl zaveden nový systém přestupů fotbalistů, který umožňoval klubům ponechat si sportovce i po vypršení smlouvy. Museli však zaručit, že budou fotbalistům nabídnuty stejné podmínky jako v předchozí smlouvě. I přesto systém vykazoval určité mezery, kterých fotbalisté využívali (Magee, Sugden, 2002).

V roce 1978 byly zavedeny poplatky pro fotbalisty, kteří se v rámci svých smluv s kluby rozhodli přestěhovat do jiné země. K vyřešení situace přispěl až belgický hráč Jean-Marc Bosman, který se u Evropského soudního dvora dovolával práva volného pohybu v rámci EU (Magee, Sugden, 2002). Bosman hrál za belgický klub RC Liège, ale jelikož mu předchozí klub ve Francii nabídl před vypršením smlouvy lepší finanční podmínky, rozhodl se přestoupit. V tom mu však zabránil Belgický fotbalový svaz, který přestup zablokoval. Belgický klub na Bosmana naléhal, aby podepsal novou smlouvu, to se však nestalo a v roce 1995 situaci řešil Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) (Ericson, 2000). Používaný systém přestupů omezoval pohyb sportovců a nebyl v souladu s článkem 39 Římské smlouvy (Feess, Muehlheusser, 2002). Evropský soudní dvůr tak rozhodl v Bosmanův prospěch a v roce 1995 bylo stanoveno tzv. Bosmanovo pravidlo, které umožňovalo volný pohyb sportovců v rámci EU (Magee, Sugden, 2002). Kvóty byly zrušeny a sportovci mohli migrovat v rámci EU neomezeně (Poli, 2006b). To však způsobilo masivní přesuny sportovců (Magee, Sugden, 2002). Pokud se sportovci rozhodli podepsat smlouvu s jiným klubem, nemuseli platit předchozímu klubu žádnou kompenzaci.

Po Bosmanově pravidle se změnila i ekonomická situace v klubech, protože hráči a agenti dostávali větší obnos peněz (Poli, 2006a). Přestupový trh tak umožnil agentům získávat hráče a určovat jejich tržní hodnotu (Schokkaert, 2016). Před přijetím Bosmanova pravidla byla nařízení pro evropské fotbalové ligy daleko přísnější a omezovala převody

zahraničních sportovců. Místní hráči byli daleko více chráněni, a díky tomu se tak mohla rozvíjet místní úroveň fotbalu (Magee, Sugden, 2002).

3.1.2 Fáze fotbalové migrace do evropských zemí

Jak už bylo řečeno, moderní fotbal má své kořeny ve Velké Británii, odkud se pak na přelomu 19. století rozšířil do dalších evropských zemí, zejména do Německa, Itálie, Španělska, Francie, Nizozemska a Ruska. Uvedené země napomohly k dalšímu šíření fotbalu. Od té doby začal být fotbal populární napříč všemi kontinenty. Jižní Amerika a Afrika se staly největšími zdroji fotbalistů pro evropské země. Anglie tehdy patřila k nejvyhledávanějším ligám, protože jako jediná země nabízela fotbalistům vyšší platy (Magee, Sugden, 2002).

První fáze fotbalové migrace proběhla v letech 1930–1960 a vyznačovala se politikou asimilace (Poli, 2006b). Zahraniční sportovci začali být evropskými kluby přijímáni v důsledku koloniálních vazeb. Z hlediska počtu zahraničních sportovců na tom byly nejlépe ty země, které kdysi africký kontinent kolonizovaly, například Francie a Portugalsko. Ve Francii za první a druhou ligu hrálo v letech 1945–1962 přibližně 120 afrických hráčů. Dalším příkladem, který stojí za zmínku a který podstatně přispěl ke zvýšení úrovně fotbalu, je případ fotbalisty Eusébia da Silva Ferreiry původem z Mosambiku, který významně pomohl získat Portugalsku třetí místo na mistrovství světa v roce 1966 (Darby, 2007). Oproti tomu Belgie začala s náborem hráčů z Konga od 60. let 20. století kvůli zavedené protekcionistické politice v Africe, která zabraňovala hráčům migrovat. Konfederace afrického fotbalu (CAF = The Confederation of African Football) si chtěla ponechat ty nejlepší hráče v zemi, proto přicházela s novými překážkami, jak migraci sportovců zabránit (Poli, 2006b). Migraci hráčů do evropských zemí se ale nepodařilo zcela zamezit, nejvíce hráčů bylo přijímáno fotbalovými kluby v Portugalsku, ve Francii a v Belgii. Právě tyto země byly určujícími, protože měly podobnou koloniální minulost (Darby, 2007). Druhá fáze migrace pokračovala až do 80. let 20. století (Poli, 2006b).

Třetí fáze migrace začala v 80. letech 20. století (Poli, 2006b). V průběhu následujících let se stále zvyšoval počet sportovců migrujících do evropských zemí (Darby, 2007). Nezávisle na kolonizaci se zvyšoval i počet těchto sportovců ve zbytku světa. Nárůst počtu afrických hráčů v zahraničí lze vysvětlit následujícími faktory. Prvním z nich bylo, že Afrika nezavedla přísnější omezení na migraci sportovců do zahraničí.

Za to mohly jak nově zavedené předpisy FIFA, tak povolení CAF migrovat. „*Kvůli zavedeným předpisům v roce 1981 FIFA osvobodila ty hráče, kteří byli vybráni hrát za své národní týmy. Pro africké týmy byly předpisy v té době spíše výhodou*“ (Poli, 2006b, s. 397). Dalším faktorem, který ovlivnil cesty do zahraničí, byl režim kvót v Evropě, který postupem času nekladl taková omezení. Kluby tak mohly přijímat zahraniční sportovce z Afriky nebo Latinské Ameriky oproti výhodné nabídce. Klubům bylo umožněno uzavírat partnerství s místními kluby anebo zřizovat v těchto zemích svá výcviková centra. V budoucnu pak měly z těchto převodů větší prospěch, protože získávali kvalitnější hráče za nižší cenu. Vzhledem ke své koloniální minulosti těží Francie z nábora afrických hráčů mnohem více než Belgie. I přesto, že má Belgie koloniální minulost, nemůže se srovnávat s koloniálními velmocemi typu Francie, Portugalsko, Španělsko a Anglie. Belgické kluby si nemohou dovolit přijímat sportovce v takové míře jako třeba Francie. Je to především kvůli ekonomické situaci země. Pokud se belgické kluby rozhodnou přijmout hráče, je to v mnohých případech za účelem budoucí distribuce hráčů do jiných evropských klubů. Nicméně obě země využívají výhod koloniálních vazeb a levné pracovní síly (Poli, 2006b).

Jak bylo uvedeno výše, druhá polovina 20. století a počátek 21. století se vyznačovaly stále rostoucím počtem hráčů z afrického kontinentu v zemích EU; toto období je tak odrazem zrychlení globalizace. Z pohledu některých je to vnímáno pozitivně, protože afričtí hráči mají možnost v evropských ligách rozvíjet svůj potenciál. Naproti tomu druhý pohled nahlíží na migraci afrických hráčů ne zcela příznivě. Může to být totiž chápáno jako vykořisťování rozvojových zemí, protože jsou připraveny o své nejlepší hráče (Darby, 2007).

Darby a Akindes (2007) popisují, že náhlý nárůst počtu migrujících sportovců od 80. let 20. století mohl souviset s volbou bývalého prezidenta FIFA João Havelangea v roce 1974. Jeho snahou bylo rozvíjet sport v zemích, které nebyly tolik úspěšné. Rozvoj sportu v chudých zemích měl pozitivní efekt, protože přispěl k větší účasti afrických týmů na mistrovství světa ve fotbale hráčů do 20 let a do 17 let. Evropské kluby věděly, že jim afričtí hráči přinesou daleko větší prospěch, a začaly mít o ně ještě větší zájem. To může být vysvětlením, proč se v Evropě zvýšila poptávka po afrických hráčích (Darby, Akindes, 2007).

V roce 2006 migrovalo do evropských zemí 350 afrických hráčů, kteří hráli za první nebo druhou ligu. Už tehdy byl nábor těchto sportovců evropskými kluby kritizován bývalým prezidentem CAF. Issa Hayatou popisoval, jakou nerovnost vytváří

koloniální vazby mezi zeměmi, protože způsobují závislost rozvojových zemí na rozvinutých zemích (Darby, 2007).

Migrace zahraničních hráčů do evropských zemí s sebou přináší výhody i nevýhody pro evropské kluby. Výhodou je možnost získat zahraničního hráče, který v krátkodobém horizontu pozvedne úroveň místního fotbalu a motivuje mladší hráče k lepším výkonům. Nevýhodou jsou vyšší finanční náklady, které musí evropské kluby do místních fotbalistů investovat. Kluby proto hledají jiné, mnohem výhodnější alternativy. Nejen že přijímání zahraničních sportovců ovlivní budoucí vývoj místního fotbalu, ale také to bude mít v blízké době dopad na kariéry domácích hráčů (Maguire, 2011).

3.2 Běh

Co se týče Afriky, běh stále patří mezi nejvyhledávanější a prestižní sporty. Při migraci se běžci snáze dostanou k zeleným kartám, k vízům, nebo si mohou nechat změnit občanství. Pokud jsou motivováni stát se vrcholovými běžci, začínají se běhu věnovat naplno. Není to ovšem otázka několika měsíců. Aby dosáhli požadovaných výsledků, trénují i několik let. Jakmile přijde první příležitost, chopí se jí. Může to pro ně znamenat jedinou šanci, jak ukázat, co v nich vlastně je. Běžci, kteří se kvalifikují, necestují na sportovní soutěže nikdy sami. Většinou cestují ve skupinách, které tvoří případně i více sportovců z různých částí Afriky. Na příslušné soutěže jsou pak doprovázeni agenty a trenéry. Přestože je atletika považována za individuální sport, má kolektivní rozměr, který se projevuje tím, že si členové týmu vzájemně pomáhají k lepším výsledkům (Njororai, 2012).

Běžci migrují převážně z východního regionu Afriky. Uvádí se v této souvislosti země, jako je Eritrea, Uganda, Súdán, Džibutsko nebo Rwanda. Nejvíce běžců však migruje z oblasti Keni a Etiopie (Gaudin et al., 2016). Keňa je zároveň zdrojem talentovaných běžců na střední a dlouhé vzdálenosti, které jinde ve světě nenajdeme. Původně běžci migrovali do zemí Evropy, Ameriky nebo do Japonska. Poslední dobou jsou však populární země Blízkého východu, kam migruje většina běžců. Běh jako sport se v Africe vyvinul až za britské kolonizace. Sportovcům migrujícím do Evropy se atletika zalíbila natolik, že se již v roce 1951 zúčastnili mezinárodních soutěží. V roce 1956 se konaly první olympijské hry ve městě Melbourne v Austrálii, které odstartovaly narůstající počet keňských atletů na mezinárodních soutěžích. V roce 1964 si z Tokia tehdejší keňský běžec na 800 m Wilson Kiprugut odvezl bronzovou medaili, která motivovala ostatní

keňské běžce k účasti na mezinárodních sportovních akcích a také tenkrát přinesla ohromný úspěch (Njororai, 2012).

Od roku 1968 začali Keňané dominovat na tratích od 400 m do 10 km a domů si přiváželi stále větší počty medailí. V 70. a 80. letech 20. století docházelo k výraznému přesunu běžců do USA. Spojené státy jim tehdy nabídly nejen možnost stipendií, ale i tréninků. Pro běžce to znamenalo velkou výhodu, protože tak získali příležitost, jak rozvíjet svůj potenciál. Aby se tenkrát zabránilo častým převodům do USA a běžci nebyli závislí na jediné zemi, prohlásil MOV běh za profesionální sport. Od té doby začali být sportovci za své výkony odměňováni a následkem toho migrovalo daleko více atletů než v předchozích letech. Po vzoru MOV také Mezinárodní atletická federace (IAAF, nyní Světová atletika) změnila svůj postoj k běhu coby amatérskému sportu a začala běh uznávat jako profesionální odvětví. Ve stejné chvíli začala pořádat mistrovství světa juniorů. Nejlepším běžcům v amatérských soutěžích bylo umožněno přejít do profesionálního sportu. O tyto juniorské soutěže měla spousta běžců zájem (Njororai, 2012).

V 80. a 90. letech 20. století se zapojili i agenti, kteří měli na migraci a přestupy mezi kluby značný vliv. Sportovci tak mohli migrovat a trénovat určitou dobu v zemích, jako jsou Německo, Velká Británie, Japonsko nebo USA. Od té doby se pak pravidelně účastnili silničních závodů², událostí Velké ceny³, olympijských her a dalších významných událostí. Jejich účast se ale odvíjela od finanční dotace závodu. Podle toho se rozhodovali, zda daný závod podstoupí, či nikoliv. Od roku 1989 se závodů začaly účastnit i ženy (Njororai, 2012).

V polovině 90. let se rozmohla rovněž komercializace sportu, jejímž cílem bylo zatraktivnit a zpopularizovat sport v očích široké veřejnosti. Vyšší účast zahraničních atletů vedla k zatraktivnění sportu a široká popularita způsobila masovou sportovní spotřebu, jež vedla k vyšším peněžním ziskům. Například sponzoři začali investovat i do atletické obuvi. Investice byly využity na vytvoření výcvikových středisek a táborů v Keni převážně v oblasti Rift Valley. Dříve amatérský sportovní svaz Athletics Kenya začal vnímat vývoj profesionalizace sportu, a aby nedocházelo k nelegálním praktikám ze strany agentů, nařídil registraci všem agentům, kteří se v oboru pohybovali (Njororai, 2012).

---

² Půlmaratony a maratony.

³ Události Grand Prix.

Práce agentů není nikterak vázaná na jejich místo bydliště. Většinou se jedná o agenty pracující v Evropě nebo v USA. Do Etiopie a Keni jezdí pouze za jediným účelem, a to vyhledávání talentů pro jejich následný převod do jiné země. Etiopie má, co se týče agentů, daleko přísnější kontroly. Zdejší počet agentů je značně omezený. Pokud chtějí sportovce dále exportovat, musí předem zaplatit částku několika tisíc dolarů (Gaudin et al., 2016).

Keňa se k tomu staví v podstatě benevolentně a nevyžaduje žádná omezení ani kontroly. To může být i vysvětlením toho, proč je na mezinárodním trhu vyšší podíl běžců právě z Keni. V Keni byla založena výcviková střediska, která pomáhají běžcům s jejich přípravou na závody včetně zajištění životních potřeb. Výcviková střediska jsou většinou pod patronátem mezinárodních korporací, jako je například Nike, Puma nebo Adidas. Mohou být ale vedeny i vládními institucemi. Stejně jako u fotbalových akademií nelze přesně odhadnout jejich počet, ale předpokládá se, že jich není mnoho (Gaudin et al., 2016).

V Etiopii se nachází také výcviková střediska, ale jsou pod daleko přísnějším dohledem. Často se pak do zemí vrací bývalí vítězové, kteří předávají dál své zkušenosti budoucím adeptům (Gaudin et al., 2016).

K rozvoji běhu na střední a dlouhé vzdálenosti přispěla globalizace, která umožnila zahraničním atletům z celého světa trénovat v Keni. Dalšími důležitými kroky, které napomohly rozvoji, byly investice do výcvikových středisek nebo investice do atletické obuvi ze strany sponzorů. Tyto kroky napomohly k tomu, že běh se stal prostředkem, jak překlenout propast chudoby (Njororai, 2012).

Keňa byla v minulosti kolonizována Velkou Británií, proto by se dalo předpokládat, že migrační trasy keňských běžců budou směřovat do Velké Británie nebo jiných zemí, kde se hovoří anglicky. Tento předpoklad se ale ukázal jako mylný. Při pohledu na migraci atletů z Keni ve 20. a 21. století si lze všimnout, že atleti se ne zcela řídili koloniálními vazbami. Jejich cesty směřovaly často do zemí, se kterými neměla jejich původní země žádné kulturní ani historické vazby. Byly to například země Blízkého východu, Finsko, Francie, Nizozemsko nebo Bosna a Hercegovina. Fenomén globalizace se oproti koloniálním vazbám stal v tomto ohledu daleko zásadnějším a byl příčinou migrace atletů do zahraničí. Globalizaci lze zde chápat jako integraci v celosvětovém měřítku a vzájemnou závislost několika sfér, od ekonomické až po politickou (Njororai, 2010).

Země, které naopak z nábora atletů netěží, jsou Belgie, Nizozemsko, Itálie, Portugalsko a Německo. Dříve měly pouze omezené počty kolonií. V období mezi lety 1998–2008 zaznamenala WA případy, kdy nejvíce atletů začalo zastupovat Francii a Španělsko. I přesto, že Velká Británie měla daleko více kolonií než předchozí země, nemá z nich takový prospěch jako ostatní (Connor, Griffin 2014).

4 Obchodování se sportovci

Tato kapitola bude popisovat fenomén „obchodování“ ve vybraných sportovních odvětvích. Bude se jednat jak o nelegální migraci, tak naturalizaci neboli obchodování s občanstvím. Nejprve se budu věnovat nelegální migraci ve fotbale, která je dále rozdělena na tři podkapitoly. První část bude pojednávat o regulaci obchodu s africkými hráči a o předpisech stanovených federací FIFA, které měly nelegálnímu obchodu s fotbalisty zabránit. Ve druhé části představím význam fotbalových akademií v Africe, které vznikly na podporu místních fotbalistů. Poslední podkapitola u fotbalu zohlední vliv Bosmanova pravidla na mezinárodní přestupový trh.

4.1 Nelegální migrace ve fotbale

Zatímco legální forma migrace je v souladu s předpisy FIFA a probíhá zpravidla mezi dvěma kluby, které jsou registrované u příslušných národních asociací, obchod ve fotbale, tzv. „*trafficking*“, je charakterizován jako nelegální migrace sportovců a není v souladu s předpisy FIFA. Zprostředkovatelem při přestupu sportovce může být agent, který je oprávněn tuto činnost vykonávat (Esson, 2015b).

Esson (2015b, s. 515–516) popsal nelegální migrační proces v souladu s definicí obchodování Palermského protokolu v následujících bodech:

1. Agent neboli zprostředkovatel osloví hráče a nabídne mu příležitost výdělku. Stačí k tomu jen podpis smlouvy se zahraničním klubem. V době internetu nemusí setkání mezi stranami vždy probíhat fyzicky. Agenti mohou oslovovat mladé hráče i na dálku.
2. Zprostředkovatel požaduje poplatek, který musí hráč zaplatit, aby mu byly zaplacené náklady spojené s dopravou a ubytováním v cizí zemi. Tento poplatek se pohybuje v rozmezí 3 000–5 000 eur. Kvůli tak vysoké částce peněz musí rodina prodat svůj majetek, anebo si peníze půjčit.
3. V případě, že se jedná o řádného zprostředkovatele, dostává hráč měsíční turistické vízum. Pokud se hráč setkal s podvodníkem, dostává padělané cestovní doklady. Oba případy se také liší způsobem dopravy do cílové země, v mnoha případech se jedná o nelegální způsob přepravy. Při příjezdu zprostředkovatel uchovává u sebe všechny dokumenty a peníze, které patřily hráči, s odůvodněním, že u něj budou v bezpečí.

4. Záleží na agentovi, jestli je hráč do celého procesu zapojen. Výběr klubu může probíhat v jeho přítomnosti, ale také nemusí.
5. Pokud je agent s podmínkami spokojen, vyhoví jim a dojde k podpisu smlouvy. Stává se, že smlouva obsahuje nepravdivé údaje o finančních podmínkách a agent získává provizi.
6. Jestliže se nenajde klub, který by hráče přijal, stává se, že podvodník opustí hráče bez jakéhokoli finančního obnosu a vrácení dokumentů a hráč zůstává v zemi zcela nelegálně.

Organizace OSN v roce 1999 upozornila na nelegální migraci mladých fotbalistů z Afriky. Počet migrujících hráčů do Evropy se začal po zavedení Bosmanova pravidla stále zvyšovat. To způsobilo rapidní zhoršení situace. V roce 2005 bylo ve Francii zaznamenáno přibližně 8 000 případů, z toho 70 % připadlo na hráče mladší 18 let. O případy se tehdy zajímala organizace Culture Foot Solidaire (CFS), která působí v Paříži a jejímž představitelem je od roku 2001 bývalý kamerunský fotbalista Jean-Claude Mbvoumin. Organizace chrání mladé sportovce před nelegálními praktikami a v případě soudních jednání s evropskými fotbalovými kluby jim je schopna poskytnout patřičnou pomoc. Už od svého založení v roce 2001 je jejím cílem šířit povědomí o nelegální migraci hráčů (Esson, 2015a). V roce 2007 Komise OSN pro lidská práva znovu na tuto problematiku upozornila. Bohužel ani po deseti letech nebyla problematika nelegální migrace hráčů vyřešena. V roce 2007 zaznamenala CFS kolem 15 000 případů nezletilých dětí, které se staly oběťmi nelegálního obchodu. Začátkem roku 2018 už se jednalo o více než 5,5 milionu dětí. Problémem je, že národní týmy v západní Africe nejsou schopny hráčům nabídnout řádné ohodnocení. Především platové podmínky jsou jedním z mnoha faktorů, které způsobují nelegální migraci hráčů. Problém se ale netýká celé Afriky. Například fotbalisté z jižní a východní Afriky nemají příliš důvodů hrát fotbal v zahraničí (Ume-Ezeoke, 2018).

4.1.1 Regulace obchodu s africkými hráči

Kvůli přetrvávající migraci sportovců v postkoloniální éře začaly být CAF a OSN daleko skeptičtější k přístupu, jaký zaujímají evropské země k přestupům sportovců. Snažili se proto najít účinná opatření, která by zabránila neustávajícím převodům do evropských zemí. V roce 1965 CAF zavedla nařízení, které zabráňovalo mít v národním týmu více než dva zahraniční hráče. Některé vlády v Africe, jako v případě Demokratické

republiky Konga⁴ a Mosambiku, to vyřešily tím, že sportovcům zakázaly opustit zemi. CAF se k tomu v té době přikláníla a obhajovala rozhodnutí tím, že to bylo z hlediska jejich postavení nutné. Nechtěly totiž, aby byli ostatními zeměmi považováni za vývozce svých talentů do rozvinutějších zemí. Migraci sportovců do zahraničí se nepodařilo zcela zamezit. CAF přišla v roce 1997 se založením Ligy mistrů CAF, jejímž záměrem bylo v zemi udržet sportovce. Podařilo se jim v zemi udržet jen několik z nich, kteří se kvalifikovali. To se ukázalo jako ne zcela účinné řešení, protože evropské kluby jim stále mohly nabídnout lepší finanční odměny (Darby, 2007).

V 90. letech a na začátku roku 2000 vstoupili na celosvětový trh agenti, kteří měli na celý proces migrace daleko větší vliv. CAF se obávala o osudy mladých fotbalistů, kteří se dostali do evropských zemí skrze agenty. Nikdo nemohl zaručit, že se jim v případě neúspěchu nic nestane. Pokud byli neúspěšní, byli ponecháni svému osudu jako nelegální přistěhovalci. V některých případech se museli uchýlovat k dětské prostituci, aby vůbec přežili. V roce 1999 byla v Belgii přijata legislativa, která zakazovala nelegální vývoz mladých hráčů do evropských zemí. Následně začala OSN v roce 1999 tyto případy vyšetřovat (Darby, 2007). Cílem vyšetřování byla Belgie, Itálie nebo Francie, kam migrovalo nejvíce hráčů. Konkrétně bývalý belgický senátor Jean-Marie Dedecker přišel na 422 případů nelegální migrace nigerijských hráčů (Okwechime, Adetiloye, 2019).

Itálie se kvůli nelegálnímu obchodu s mladými hráči také dostala do středu pozornosti. Do italských klubů bylo v 90. letech převedeno 4 809 nezletilých hráčů ve věku od 6 do 16 let, kteří byli původem z Afriky a Latinské Ameriky. V méně známých klubech bylo přibližně 5 282 zahraničních hráčů starších 16 let, jednalo se o kluby vlastněné společnostmi propojenými s velkými kluby. Tyto méně známé kluby sloužily především k pozdějšímu převedení hráčů do úspěšnějších evropských klubů (Andreff, 2010).

V 90. letech byly založeny fotbalové akademie, které měly za cíl zlepšit potenciál svých hráčů i s vědomím toho, že budou následně poskytnuti evropským klubům (Schokkaert, 2016). Tímhle způsobem začaly evropské kluby nařízením obcházet (Darby, 2007). Je důležité zmínit, že FIFA poskytovala fotbalovým klubům v Africe pouze malou nebo žádnou kompenzaci, nehledě na to, že opomíjela, jaké to bude mít dopady na africké kluby a jejich sportovce (Okwechime, Adetiloye, 2019).

---

⁴ Od roku 1971–1997 nazývaná Zair.

Bývalý prezident FIFA Sepp Blatter byl obchodem s africkými hráči znepokojen a na jeho popud kluby nesměly uzavírat smlouvy s hráči mladšími 18 let. Předpis byl zaveden v roce 2001 a také požadoval kompenzaci klubům v případě, že jsou hráči ve věku 12–23 let zapojeni do tréninku v zahraničí. Evropské kluby tak kompenzují část finančních nákladů spojených s investicemi do hráče. Sepp Blatter chtěl tímto způsobem africkému fotbalu pomoci (Darby, 2007). Ukázalo se, že předpisy nebyly zdaleka účinné. Povolovaly přestupy mladých hráčů v případě, že se jejich rodiče rozhodli přestěhovat do sousední země nebo do kterékoliv jiné země v rámci EU. Jejich přestup tedy nesměl souviset přímo s fotbalem (Andreff, 2010).

Dalším problémem je, že větší kluby nabízejí hráčům mnohem větší obnos peněz, který nejsou menší kluby schopné kompenzovat. Co je pro obchod s hráči klíčové, je role agentů na mezinárodním přestupovém trhu. FIFA po agentech pouze požaduje čistý trestní rejstřík, přítomnost na pohovoru s jejich národní fotbalovou federací, a dále nesmí být agenti ve své domovské zemi právníky. Každý z nich, pokud chce získat povolení od Mezinárodní fotbalové federace, se musí zaručit poplatkem. Od chvíle, kdy jsou všechny náležitosti splněny, mohou začít s podnikáním bez dalšího dohledu federace. Jelikož se agenti stali zprostředkovateli prodeje a přináší příjmy Mezinárodní fotbalové federaci, je zřejmé, že z tohoto hlediska nebudou další opatření, jako například soudní nebo ekonomické sankce, v případě nezákonných transakcí dále vymáhána (Andreff, 2010).

V roce 2008 FIFA upravila předpisy týkající se přestupů sportovců (RSTP = Regulations on the Status and Transfer of Players). Pomocí elektronického tzv. přestupního párovacího systému (TMS = Transfer Matching System) zaznamenávaly jednotlivé kluby základní informace o hráčích, které později zjednodušily další mezinárodní přestupy. V případě, že kluby nesplnily stanovené podmínky ohledně převodu sportovců, byl přestup sportovce zablokován. CFS se snažila o podobnou strategii, a to pomocí Etické převodové listiny, která měla také zamezit nelegální migraci sportovců. Kluby s tím ale nesouhlasily, protože jich se problematika obchodování s hráči přece netýkala (Esson, 2015a). Na základě požadavku Arbitrážního soudu pro sport (CAS) FIFA ke svým ustanovením v roce 2008 přidala následující výjimky: hráčům bylo povoleno přestoupit do jiného klubu, pokud prokázali, že se jedná výhradně o důvod spjatý s jejich vzděláním. Dále byla stanovena výjimka pro nezletilé hráče, kterým byl přestup povolen v případě, kdy příslušná asociace a nově zvolený klub měly uzavřenou dohodu týkající se mezinárodního programu pro mladé hráče. To mělo za následek stálý příliv talentů z Afriky na evropský trh. V roce

2010 byly podmínky FIFA upraveny a zahrnuly mimo jiné dohled nad všemi registrovanými fotbalovými akademiemi a povinnost akademií hlásit všechny nezletilé osoby, které se akademií účastní. Pravdou je, že jak evropské kluby, tak agenti využívali výjimek, které byly popsány v přestupním řádu (Okwechime, Adetiloye, 2019).

Nevládní organizace CFS nevidí v zavedených regulačních opatřeních smysl, protože opatření jsou porušována a k obchodování se sportovci nadále dochází. Pokud by tomu mělo být naopak, musely by být zavedeny účinnější mechanismy, které by dokázaly vynutit splnění regulačních opatření (Esson, 2015a). Problém by se dal vyřešit nebo alespoň zmírnit tím, že by se veškerá pozornost při zmíněných procesech upírala právě na mladé hráče. To znamená, že by byl nejdříve brán ohled na zájmy mladých hráčů (Yilmaz et al., 2018).

Je nutné dodat, že regulační systém FIFA není v souladu s principy a normami Úmluvy OSN o právech dítěte (UNCRC = The United Nations Convention on the Rights of the Child). Například mladí hráči se při přestupech zpravidla nemohou rozhodovat dle svého vlastního zájmu a nemají možnost se vyjádřit k tomu, jestli jim daný klub poskytuje odpovídající úroveň školení, vzdělání a dobrých životních podmínek v souladu s UNCRC. V roce 2015 byly zavedeny tzv. nové předpisy o spolupráci se zprostředkovateli (RWI = Regulations on Working with Intermediaries), které zakazují zprostředkovatelům přijímat platby od nezletilých hráčů. Ani kluby nesmí poskytovat platby zprostředkovatelům, pokud se jedná o nezletilého hráče. Předpisy byly zavedeny se záměrem ochránit nezletilé. V případě smlouvy s příslušným zprostředkovatelem odpovídají za mladé hráče jejich zákonní zástupci. Některé země v těchto případech povolují zastoupení nezletilých osob zákonnými zástupci, jiné zase ne. Smlouva ale nevyžaduje žádné náležitosti ohledně minimálního věku nebo maximální doby trvání smlouvy o zastoupení. Nový systém RWI s sebou přinesl jednu zásadní změnu, kdy se už nadále nevyžaduje od agentů licence k výkonu jejich povolání, ale pouze čistý trestní rejstřík (Yilmaz et al., 2018).

Bývalý prezident CAF Issa Hayatou na tuto problematiku regulací nahlíží stejně jako CFS. Pokud by tato regulační opatření měla fungovat, musely by národní federace převzít zodpovědnost za jednání klubů a zavést legislativu, která by nelegální migraci zabránila. CAF nemá příslušnou pravomoc, aby tyto předpisy vymáhala (Darby, Akindes, 2007). Bohužel zavedené předpisy migraci hráčů do evropských zemí nezabránily. Co však mělo zásadní vliv na migraci hráčů, bylo zavedení systému akademií (Darby, 2012).

4.1.2 Fotbalové akademie v Africe

Fotbalové akademie mezi sebou nespolupracují, protože každá z nich byla založena za rozdílným účelem. Společné však mají to, že nabízejí evropským klubům své fotbalové hráče za co nejnižší možné náklady (Darby, 2007). Fotbalové akademie jsou určeny pro hráče ve věkové kategorii přibližně 12–18 let (Darby, 2012). Prostřednictvím fotbalových akademií se hráči snáze dostanou do evropských klubů. Především pokud je v zemi méně fotbalových akademií vlastněných evropskými kluby, znamená to, že sportovci mají větší šanci získat nabídku v zahraničních klubech. Hráči získávají v akademiích příležitost se plně věnovat fotbalu. Při absolvování akademie získávají nové zkušenosti, které pak mohou uplatnit v evropských týmech. Sportovci, kteří vstoupí do akademie, jsou často motivováni prostředím, které jim akademie nabízí, ať už se jedná o sportovní vybavení, možnost tréninku nebo dokonce i vzdělání. Spousta mladých sportovců se v akademiích poctivě připravuje na to, aby se jednou mohli žít fotbalem na profesionální úrovni. Fotbalové akademie jsou sportovci považovány za jakýsi odrazový můstek, který jim pomůže na cestě do Evropy (Van der Meij, Darby, 2017). Uvedené typy fotbalových akademií jsou pouze orientační. Od svého založení mohly jednotlivé akademie spadat do více typů anebo se v určité fázi proměnily na konkrétní typ akademie. Vývoj akademií záležel především na okolnostech (Darby, Akindes, 2007).

- a) Jedním z typů fotbalových akademií jsou akademie provozované kluby nebo národními federacemi v Africe.
- b) Dalším typem jsou akademie, na kterých se spolupodílí evropské kluby. Ty také mohou mít s akademií uzavřenou dohodu, která jim umožňuje získávat nové talenty.
- c) Jiné jsou zase soukromé nebo sponzorované jednotlivci. Obvykle jsou sponzorované bývalými úspěšnými sportovci, národními fotbalovými federacemi nebo podnikovým sektorem.
- d) Na závěr jsou tu akademie, které jsou improvizované. Nemají náležité vybavení ani proškolený personál a jsou zpravidla tím nejhorším možným typem akademií (Darby, 2007). Improvizované akademie nejsou registrované ani u místní fotbalové asociace (Darby, 2012).

Výše uvedené akademie (kromě posledního typu) se zaměřují na všestranný rozvoj budoucích fotbalistů, který zahrnuje jak intenzivní trénink, tak vzdělání. Evropské kluby si rezervují mladé fotbalisty, a jakmile dosáhnou 18 let, uzavírají s nimi smlouvy (Darby,

2007). Většina známých akademií je koncentrována do hlavních měst, proto si mladí sportovci vybírají zejména ty akademie, kde budou mít větší šanci dostat se do evropského týmu (Van der Meij, Darby, 2017).

Ghana se stala vývozcem talentů pro mezinárodní přestupový trh. Například v Akkře, hlavním městě Ghany, se nachází přes 500 fotbalových akademií (Ume-Ezeoke, 2018). Africké kluby jsou závislé na vývozu svých talentů z toho důvodu, že ekonomická situace evropských klubů je na mnohem vyšší úrovni (Darby, Akindes, 2007). To způsobuje jak snížení úrovně místního fotbalu, tak jeho nedostatečný rozvoj. Některé akademie v Ghaně, jako v případě Liberty Professionals, se snaží navrátit prostředky z prodeje hráčů jako investice do místní ekonomiky. Remittance⁵, které hráči zasílají svým rodinám, také podporují místní ekonomiku. Některé akademie poskytují rodinným příslušníkům pracovní pozice, díky kterým mohou zase napomoci aktivitám místních podniků. Oproti tomu se fotbalová akademie Right to Dream zaměřuje více na vzdělávání svých uchazečů, které jim v budoucnosti zajistí lepší postavení. Cílem akademie je rozvíjet místní ekonomiku pomocí svých absolventů. Absolventi akademie Right to Dream se zavázali, že po ukončení akademie budou prospěšní své zemi, například účastí v komunitních projektech, osobními úspěchy ve vzdělání a ve fotbale, podnikáním, dlouhodobým zaměstnáním v zemi anebo dokonce zastoupením v místní politice. Za tyto aktivity obdrží adekvátní počet kreditů. Jakmile dosáhnou stanoveného počtu kreditů, splní tak svůj závazek fotbalové akademii a uvolní místo v akademii pro dalšího zájemce (Darby, 2012).

Tabulka 1 – Deset nejznámějších fotbalových akademií v Africe

Název akademie	Země
1. Right to Dream Football Academy	Ghana
2. Kadji Sport Academy	Kamerun
3. Mimos Sifcom Academy	Pobřeží slonoviny
4. Kwara Football Academy	Nigérie
5. Katumbi Football Academy	DR Kongo
6. Mohammed VI Academy	Maroko
7. Generation Foot Academy	Senegal
8. Ligi Ndogo Academy	Keňa
9. West African Football Academy	Ghana
10. PEPSI Football Academy	Nigérie

Zdroj: (Nwaubani, 2021)

⁵ „Remittance jsou finanční a jiné prostředky zasílané migranty ze země zaměstnání zpět do země původu. Pro rozvojové země jsou druhým nejvýznamnějším zdrojem kapitálu hned po přímých zahraničních investicích“ (Remittance, 2021).

4.1.3 Mezinárodní přestupový trh

Nejen že Bosmanovo pravidlo způsobilo masivní přesuny sportovců na mezinárodním přestupovém trhu, ale hlavně mělo nepříznivé dopady pro africké kluby. Za své fotbalisty od evropských klubů nezískávaly žádnou kompenzaci, a pokud ano, jednalo se o velmi nízký poplatek, který jim tyto ztráty nevynahradil. Nebyla to jen ztráta talentů, ale i nerealizovatelnost jakéhokoli rozvoje sportovního zařízení (Okwechime, Adetiloye, 2019). Hodnocení fotbalových soutěží bylo na velmi špatné úrovni, a to z důvodu ekonomické situace v profesionálním sportu, ale i nesprávné organizace. Senegal je typickým příkladem, kdy se sportovci rozhodují pro migraci do zahraničí v rané fázi své kariéry. Úroveň zdejšího fotbalu není pro mnohé hráče atraktivní, protože nenabízí dostatečné prostředky, které by hráče v zemi udržely (Schokkaert, 2016).

Přestože byla v afrických klubech po přijetí Bosmanova pravidla špatná situace, našli se i jedinci z řad vedení afrických klubů, kteří si vydělané peníze za převody sportovců nechávali pro sebe. Africké kluby tak nebyly schopny kvůli své ekonomické situaci dlouhodobě udržet v zemi sportovce. To může být vysvětlením, proč vznikl nelegální obchod se sportovci. Obchodování se týkalo nezletilých hráčů a umožňovalo evropským klubům výhodný prodej. V Africe vznikaly neregistrované fotbalové akademie za účelem budoucího prodeje talentů. Po celé zemi se objevovali také agenti, kteří neměli příslušnou licenci. Ti sloužili jako zprostředkovatelé prodeje, kteří mladé hráče vyhledávali a dále nabízeli evropským klubům (Okwechime, Adetiloye, 2019). V některých případech je agenti berou do Evropy pod falešnou záminkou, že pro ně našli uplatnění, avšak v konečném důsledku bývají hráči v cizí zemi ponecháni napospas svému osudu. Problémem je, že hráči nejsou schopni rozpoznat, jestli se jedná o pravého agenta nebo podvodníka (Esson, 2015b).

Bosmanovo pravidlo svým způsobem umožnilo vstup nelegálních aktivit na přestupový trh (Andreff, 2010). Už období kolonialismu vytvořilo závislost afrických zemí na Evropě, která přetrvává dodnes a nyní se označuje jako neokolonialismus. Tato nerovnost mezi kontinenty je popisována ve fotbale v souvislosti s obchodováním a převody sportovců, kdy evropské kluby využívají africké hráče ve svůj prospěch a určují si podmínky, za kterých budou hráči převedeni. Hráči jsou pak převedeni s vědomím, že je to pro ně jediná příležitost, jak se stát úspěšným fotbalistou (Darby, 2012).

4.2 Naturalizace sportovců v zemích Blízkého východu

Tato podkapitola se zaměří na dvě země, které do této geografické oblasti spadají. Konkrétně bude mým cílem zjistit, proč zrovna vybrané státy sportovce nejčastěji naturalizují. V posledních letech se jednalo o téma neustále diskutované ze strany některých sportovních svazů, protože země začaly naturalizovat sportovce v daleko větší míře, než tomu bylo dříve. Obě země se liší hlavně tím, že mají rozdílnou politiku naturalizace. Pravidla vybraných zemí při naturalizaci budu popisovat v další části této podkapitoly. Následně porovnáím, v jakém rozsahu probíhá naturalizace sportovců ve dvou sportovních odvětvích, které jsem si vybrala na začátku své práce.

Nejprve je třeba vysvětlit, co to naturalizace sportovců vlastně znamená. Naturalizace je právní postup, při kterém přistěhovalec získává státní příslušnost. Pokud má daná osoba zájem získat státní příslušnost, musí ale splnit určitá kritéria, která jsou stanovena jednotlivými zeměmi. Země shodně požadují například čistý trestní rejstřík, minimální znalost úředního jazyka, minimální délku pobytu a další. Co se týče minimální délky pobytu, má každá země své specifické požadavky (Kraler, 2006). Je nutné uvést, že v mnohých případech naturalizovaní sportovci nemají žádný předchozí vztah se zemí, kterou chtějí v budoucnu reprezentovat (Reiche, Tinaz, 2018).

Pro sportovce je mnohem snazší reprezentovat zemi, která ve sportu není tak dominantní. Jelikož Katar a Turecko nemají dostatek sportovců, kteří by je na mezinárodních sportovních událostech mohli reprezentovat, je pro ně naturalizace jedinou možností, jak toho docílit. Naturalizovaní sportovci tak získají příležitost, jak se snáze dostat na mezinárodní sportovní události. Například běžci původem z Keni by se takové příležitosti ve své zemi nemuseli nikdy dočkat, protože Keňa má nespočet potenciálních adeptů na výhru, a všichni tedy nemají možnost se kvalifikovat (Reiche, Tinaz, 2018).

Postkoloniální éra s sebou přinesla nové formy občanství zejména na Blízkém východě a v Asii. Některé země nevěděly, jakým způsobem přispět k vlastní ekonomické prosperitě. Zjistilo se, že zisky nadnárodních společností ani zahraniční investice jim takový ekonomický rozvoj neumožní. Jednalo se o země, jako je Katar, Singapur a Spojené arabské emiráty. Tyto země se tedy vydaly cestou, kdy do svých zemí lákají kvalifikované pracovníky za účelem budoucí prosperity země. Kvalifikovanými pracovníky se myslí lidé s určitými dovednostmi a znalostmi, kteří přinesou zemím jakýkoliv užitek. Singapur zavedl formu občanství, kterou lze získat na základě bodového systému, při kterém

se hodnotí jak odborné vzdělání, tak kvalifikace pracovníka. Stanovená kritéria umožnila pracovníkům snáze získat trvalý pobyt v přijímající zemi. Udělování zrychlených forem občanství považují i další země za klíčovou strategii pro národní rozvoj (Oonk, 2020a).

Mezi výše zmíněnými zeměmi je ale určitý rozdíl, a to v počtu migrujících obyvatel. V případě Dubaje tvoří kvalifikovaní pracovníci 80 % celkové populace (Oonk, 2020a). Katar je na tom dost podobně, protože obyvatelé Kataru jsou z velké části také přistěhovalci. V roce 2017 se jednalo přibližně o 85 % celé populace (Omondi-Ochieng, 2018). Oproti tomu v Singapuru tvoří kvalifikovaní pracovníci pouze jednu pětinu celkové populace (Oonk, 2020a). Mezi kvalifikované pracovníky spadají i sportovci, kteří se podílejí na reprezentaci svých adoptivních zemí. Problémem je, že Katar ani Bahrajn nemají dostatek sportovců, kteří by je na olympijských hrách zastupovali, proto do svých zemí lákají sportovce z jiných koutů světa (Omondi-Ochieng, 2018). Do zemí Blízkého východu, jako je Katar a Bahrajn, migrují převážně běžci původem z Keni. Pro běžce jsou tyto země atraktivní hlavně z toho důvodu, že jim mohou nabídnout potřebné platové podmínky, kterých by v jiných zemích nedosáhli (Njororai, 2012). Kdyby tomu tak nebylo, neměl by je kdo na mezinárodních sportovních událostech reprezentovat (Omondi-Ochieng, 2018).

4.2.1 Katar

Katar se z hlediska počtu obyvatel řadí mezi malé státy (Omondi-Ochieng, 2018). Zato míra HDP na obyvatele jej činí jedním z nejbohatších států světa. Katar je ekonomicky orientován zejména na těžební průmysl, a aby nebyl nadále závislý pouze na něm, snaží se svou ekonomiku přeorientovat i na jiná odvětví (Baabood, 2017). Nelze totiž s určitostí předvídat, jak dlouho zásoby fosilních paliv vydrží. Příjmy z těžebního průmyslu nepodléhají vysokému zdanění a umožňují konkrétní materiální výhody pro obyvatele země, jako je například bezplatné vzdělání, zdravotní péče, dotace na bydlení nebo důchod. Jmenované výhody přináší obyvatelům země určitou míru spokojenosti. Podle průzkumů veřejného mínění by obyvatelé země nic radikálně neměnili a ani stát v tomto ohledu nepociťuje výraznou migraci svých obyvatel (Reiche, 2014).

Od roku 1976 pořádal Katar několik sportovních událostí. Olympijské hry, kterých se Katar v roce 1984 poprvé účastnil, mu tehdy napomohly získat mezinárodní uznání (Reiche, 2014). Mezi mezinárodní sportovní události, které měl Katar možnost pořádat, se řadí například Asijské hry konané v roce 2006 nebo Mistrovství světa v házené v roce

2015. Co se týče pořádání olympijských her, Katar se sice nabízel jako pořadatel této události v roce 2016 a 2020, byl ale odmítnut (Reiche, Tinaz, 2018).

Role organizátora sportovních událostí mu výrazně pomáhá jak v jeho propagaci, tak ve zlepšení výkonů jeho sportovců (Omondi-Ochieng, 2018). Jednou z nejúspěšnějších událostí, kterou bude Katar pořádat, má být Mistrovství světa ve fotbale v roce 2022 (Omondi-Ochieng, 2018). Událost je ale částečně spjatá s negativním vnímáním společnosti. Například na stavbě stadionu v Dauhá se v roce 2013 podílelo několik zahraničních pracovníků. Média potvrdila, že při práci na stavbě jich také velká část zahynula (Reiche, 2014).

Sportovní odvětví se v zemi vyvinulo relativně pozdě, až ve 40. letech 20. století (Lysa, 2020). Investice do sportovního sektoru nejsou však jediným prostředkem Kataru, jak napomoci ke sportovním úspěchům. Nebýt naturalizace sportovců, Katar by nebyl schopen dosadit na Mistrovství světa ve fotbale v roce 2022 konkurenceschopný tým. Nicméně místní tým země, která pořádá mezinárodní sportovní události, bývá kvalifikován automaticky. V tomhle směru Katar získává značnou výhodu oproti ostatním zemím. Hlavním aktérem v oblasti investic je organizace Qatar Sports Investment, která v roce 2011 investovala do francouzského klubu Paris Saint-Germain a začala sponzorovat katalánský klub FC Barcelona. Jednou z nejznámějších fotbalových akademií, která sídlí v Dauhá, hlavním městě Kataru, ale i Senegal, je akademie Aspire. Akademie se zaměřuje na všestranný rozvoj mladých sportovců. Absolventi akademie mají možnost získat nové zkušenosti v belgickém druholigovém fotbalovém klubu KAS Eupen, který akademie od roku 2012 vlastní (Reiche, 2014). Akademii Aspire založil Josep Colomer s cílem zlepšit úroveň mezinárodních soutěží v Kataru a posílit národní katarský tým. Své talenty vyhledává nejčastěji v deseti afrických zemích (jedná se o Kamerun, Ghanu, Pobřeží slonoviny, Keňu, Mali, Nigérii, Rwandu, Senegal, Ugandu a Tanzanii). Akademie může dále dodávat své sportovce i na evropský trh (Poli, 2010). Pokud však nedojde ke zpřísnění pravidel Mezinárodní fotbalové federace, je zřejmé, že Katar bude nadále naturalizovat fotbalisty z výše zmíněných zemí (Lysa, 2020).

4.2.2 Turecko

Turecko je na tom oproti Kataru z hlediska velikosti země i počtu obyvatel zcela odlišně. Míra HDP na obyvatele je v Turecku o poznání nižší. Jelikož Turecko neoplývá takovým bohatstvím jako Katar, nemůže poskytovat svým občanům taková privilegia

(Reiche, Tinaz, 2018). Stejně jako Katar využívá Turecko světových sportovních akcí k tomu, aby napomohlo šířit svůj pozitivní obraz jak ve světě, tak v rámci vlastního státu. Turecko se v předchozích letech ucházelo o pořádání mistrovství Evropy ve fotbale nebo olympijských her, ale v obou případech bylo poraženo silnějšími soupeři (Polo, 2015). K pořádání olympijských her se nabídlo už pětkrát, poprvé v roce 2000, následně v roce 2004, 2008, 2012 a nakonec v roce 2020 (Reiche, Tinaz, 2018). Bohužel i přes veškerou snahu se mu to ani jednou nepodařilo. Nehledě na to je zde naděje, že by se mu v roce 2024 podařilo pořádat mistrovství Evropy ve fotbale (Tinaz et al., 2014).

Od 70. let začala země přikládat sportu daleko větší hodnotu než dříve. Namísto dřívější politiky, jejímž účelem byl sport pro všechny, se přiklonila k politice, která je více spjatá se sportem, zdravím a vzděláním a snaží se podporovat aktivní účast místních obyvatel na sportovních kláních (Tinaz et al., 2014). Od té doby začalo Turecko také aktivně pořádat soutěže ve vzpírání a wrestlingu. Od 90. let 20. století začalo pořádat sportovní akce ve fotbale, v nichž začalo být úspěšné, ale i v dalších sportovních odvětvích. Jednalo se o basketbal, plavání, lukostřelbu nebo motoristické závody (Polo, 2015).

Turecko se několikrát nabídlo jako pořadatel letních olympijských her v Istanbulu. Jeho žádost ale byla pokaždé zamítnuta z důvodu, že sport v dané zemi postrádá na kulturním významu a účast místních obyvatel ve sportu by byla minimální. Pokud by se tedy stalo, že by žádost Turecka pořádat olympijské hry byla přijata, muselo by své budoucí reprezentanty naturalizovat z jiných zemí. V jiných zemích byly tenkrát zrychlené procesy naturalizace naprosto běžným jevem. Přestože se v posledním desetiletí částečně podařilo zvýšit míru účasti místních obyvatel ve sportu, sportovní politika Turecka je stále považována za rozvíjející se. V porovnání s ostatními vyspělými zeměmi může být na vině systém vzdělávání, který se nesnaží o vyhledávání talentů a zapojování studentů do sportovních aktivit. Místní sport je v Turecku rozvíjen dobrovolným zájmem o sport ze strany místních obyvatel. To znamená, že se občané ze své vlastní iniciativy rozhodnou vyhledat sportovní klub, za který by mohli v budoucnu soutěžit. Nejen sportovní politika Turecka, ale i dalších zemí je zaměřena především na to, jak co nejrychleji dosáhnout úspěchu. Kdyby však chtěli svůj přístup k rozvoji sportu změnit na udržitelnější, měli by místo nabídek pořádat mezinárodní sportovní události investovat spíše do vzdělávacího systému, kdy by se sport stal prioritou sportovní politiky země (Tinaz et al., 2014). Mezi

významné sportovní události, které v Turecku proběhly, patří například finále Ligy mistrů UEFA v roce 2005 a Halové mistrovství světa v atletice v roce 2012 (Polo, 2015).

4.2.3 Politika naturalizace v obou zemích

Obě země mají skutečně mnoho společného. Od té doby, co začaly aktivně investovat do sportu, se snažily nabízet jako pořadatelé mezinárodních sportovních událostí v různých sportovních odvětvích. V některých případech se jim to podařilo, v jiných takové štěstí neměli. Země využívají pořádání mezinárodních sportovních událostí k tomu, aby v krátkém čase dosáhli mezinárodní prestiže. Důvodem, proč Turecko vynakládá investice do sportovního sektoru, je tzv. „*nation branding*“, tedy především k šíření pozitivního obrazu doma i v zahraničí (Polo, 2015). Pro země je mnohem snazší investovat peníze do velkolepých sportovních akcí, které budou zároveň atraktivní pro diváky. Pořádání velkolepých sportovních akcí však není jedinou strategií, Turecko se snaží do sportu zapojovat také místní obyvatele. Oproti Kataru zaujímá Turecko v tomto směru přece jenom odlišný přístup (Reiche, Tinaz, 2018).

Katar investuje do sportu také kvůli strategii „*soft power*“, jejímž cílem je usilovat o bezpečnost, integritu, mír a také čelit zdravotním krizím (Brannagan, Giulianotti, 2015). Elitní sport je zeměmi využíván jako nástroj zahraniční politiky, když zejména Katar usiluje o to, aby se stal světovým sportovním centrem. Faktem je, že pořádání mezinárodních sportovních událostí bylo důležitým krokem, který pozitivně přispěl k modernizaci země, ale i k prohlubování vztahů mezi národy. Sportovní události také lákají mnoho návštěvníků. To může být důsledkem toho, proč se v zemi zvyšují příjmy z cestovního ruchu (Reiche, 2014).

Dalším nástrojem strategie „*soft power*“ jsou média, která mají značný vliv i na obyvatele země (Reiche, Tinaz, 2018). Při sledování sportovních událostí mohou být diváci v některých případech nespokojeni. Sledují totiž sportovní události především z důvodu národní hrdosti (Horowitz, McDaniel, 2014). Pokud tedy na televizních obrazovkách vidí sportovce, který s nimi nemá nic společného, může to způsobit ztrátu atraktivity a důvěryhodnosti sportovních událostí jak ze strany diváků a sponzorů, tak ze strany médií. Příkladem mohou být olympijské hry (Reiche, Tinaz, 2018). Na druhé straně to může mít pozitivní dopad: sportovci se mohou stát atraktivními pro diváky a návštěvnost místních obyvatel se na jednotlivých sportovních událostech může ještě zvýšit (Horowitz,

McDaniel, 2014). Sportovní úspěchy země jsou pak nedílnou součástí celého procesu, protože na sebe přitahují pozornost mnoha zemí (Reiche, 2014).

Obě země jsou nyní pokládány za rozvíjející se, tedy v přechodové fázi od statusu rozvojových zemí k zemím rozvinutým. To se jim podařilo právě díky svému rychlému ekonomickému rozvoji. Nicméně Katar usiluje o to, aby se jednou stal vyspělou zemí (Reiche, Tinaz, 2018). Tak si chce nejen po další generace udržet svůj rozvoj, ale také poskytovat vysoký standard svým obyvatelům (Reiche, 2014). Naturalizace hraje klíčovou roli, která pomáhá státům se zviditelnit a uspět na mezinárodní scéně. Především se snaží o to, aby je ostatní státy vnímaly pozitivně (Reiche, Tinaz, 2018).

4.2.4 Pravidla vybraných zemí při naturalizaci sportovců

Naturalizace sportovců se řídí pravidly jednotlivých zemí. Katar a Turecko mají odlišné přístupy k naturalizaci sportovců. Turecko nemá tak přísná pravidla jako Katar, proto sportovcům umožňuje získat plné občanství (Campbell, 2010). Pokud se sportovci stanou občany Turecka, musí zpravidla čekat pět let, než budou moci tuto zemi reprezentovat. Po dobu trvání čekací doby je však nutné v zemi žít. Kritériem je také znalost tureckého jazyka. „Občanství lze udělit také na základě původu, místa narození, adopce a v případě sňatku s místním občanem“ (Reiche, Tinaz, 2018, s. 9). V případě práva původu je možné získat občanství jak po otci, tak po matce. Jak již bylo zmíněno, Katar ve většině případů poskytuje pouze dočasné pasy, sportovci proto zůstávají dvojími občany (Reiche, Tinaz, 2018).

Kdyby se sportovci chtěli stát plnoprávními občany Kataru, museli by čekat zpravidla 25 let. Tato doba by nesměla být přerušena nepřítomností občana delší dvou měsíců v jednom kalendářním roce. Stejně jako u Turecka je u Kataru důležitá znalost arabského jazyka. Občanství na základě původu lze udělit pouze těm, kteří mají otce katarského původu. Proto jsou možnosti získání občanství tak omezené. Katar může poskytnout občanství jen 50 žadatelům v jednom kalendářním roce, tuto hranici nelze překročit. I kvůli tomuto ustanovení vydává Katar sportovcům pouze dočasné pasy namísto plného občanství. Při udělování plného občanství se Katar rozhoduje hlavně podle toho, jak je daný sportovec nadaný a jestli u něj mají jistotu, že jeho výsledky povedou k lepší propagaci sportu a zvýšení prestiže země na celosvětové úrovni (Reiche, Tinaz, 2018).

V roce 2005 bylo zaznamenáno více než 38 naturalizovaných běžců z Keni, kteří se rozhodli reprezentovat Katar. Naturalizovaní sportovci nezískávají stejné výhody jako

občané Kataru. Při příjezdu do země obdrží pouze prozatímní pasy, se kterými mohou cestovat na mezinárodní soutěže. Pasy jim ale zůstávají jen dočasně. Sportovci, kteří se rozhodli reprezentovat Katar, mohou dosáhnout platu kolem 1 000 dolarů měsíčně včetně ubytování, bonusu za změnu národnosti nebo také odměny za případné vítězství (Reiche, 2014).

Stává se, že při předání prozatímních pasů nezůstanou naturalizovaným sportovcům oba pasy současně. Prozatímní pas sice získají, ale nemohou jej vlastnit. V některých případech sportovci nemohli cestovat s týmem kvůli administrativním chybám, které se při urychleném procesu vyskytly. Naturalizace sportovců se tak stává krátkodobou, ale pro vlády zemí účinnou strategií. Státy nepokládají naturalizaci za něco špatného, vnímají ji jako pomoc lidem převážně ze zemí, které by jim tyto příležitosti poskytnout nemohly. Úroveň svobody tisku je v porovnání s Kátarem v Turecku nižší. Média jsou v těchto zemích daleko více kritizována a kontrolována ze strany vlád. Například v Turecku je mnoho obyvatel nespokojeno se situací, kdy jsou migrující sportovci upřednostňováni před sportovci narozenými ve své rodné zemi. Přestože se Turecko snaží svým obyvatelům vyhovět, je zřejmé, že trend narůstajícího počtu zahraničních sportovců stále přetrvává. Proto do sportu více zapojuje své občany, kteří o reprezentaci země mají také zájem. V různých státech může být dočasné občanství chápáno jinak. Každý stát má svá vlastní pravidla, kterými se řídí (Reiche, Tinaz, 2018).

Hlavním důvodem, proč Katar neposkytuje plné občanství každému, kdo má o něj zájem, je, že by musel těmto sportovcům poskytovat řadu výhod stejně jako svým občanům. To by mělo dalekosáhlý dopad na finanční záležitosti státu (Babar, 2014). Na rozdíl od Turecka, které k získanému občanství výhody neposkytuje, může Katar nabídnout občanství daleko více uchazečům, protože pro něj není tak nákladné. Jelikož jsou naturalizovaní sportovci v Kataru odděleni od ostatních občanů, přicházejí i o některá práva (Reiche, Tinaz, 2018).

„Od začátku naturalizace musí zpravidla čekat pět let, než budou moci pracovat ve veřejném sektoru, a po dobu deseti let od naturalizace nemají právo zastávat některé veřejné funkce. Sportovci nemají právo volit a kandidovat ve volbách a mají omezený přístup k sociálním a ekonomickým výhodám.“ (Babar, 2014, s. 414) Místní občané pociťují, že by tito sportovci mohli razantně narušit jejich prostředí, což by mohlo způsobit ztrátu jejich kulturních hodnot. Jelikož to Katar nechce dopustit, jsou místní občané

chráněni tak, že jsou od sportovců odděleni. Při nabytí státní příslušnosti sportovci zpravidla nezískávají plná práva místních občanů (Vora, 2014).

Je jen velmi malá šance, že by se občané Kataru mohli setkat s naturalizovanými sportovci osobně. Většina naturalizovaných sportovců netrénuje ani nežije v Kataru. Například atleti z Keni trénují ve své rodné zemi kvůli lepším tréninkovým podmínkám a kvůli kvalifikovanějším trenérům (Reiche, Tinaz, 2018). Změna občanství s sebou často přináší i změnu identity. Samozřejmou součástí naturalizace je změna původního jména sportovců na arabské. Islám jako náboženství je považován za součást způsobu života (Njororai, 2012). Arabské země nestojí o to, aby byla pozornost médií věnována právě těmto sportovcům, proto je jejich změna jména stejně důležitá. To samé se děje i v případě Turecka. Úřední jazyk státu je stejně důležitý jako arabské jméno, protože není zájmem státu, aby se na budoucí reprezentanty nahlíželo jinak (Reiche, Tinaz, 2018).

Naturalizace v Turecku začala být více vnímána v roce 2013, kdy Turecko přestalo být tak úspěšné ve fotbale. Turecko začalo naturalizovat talenty i v atletice, proto začalo být daleko více kontrolováno ze strany Světové antidopingové agentury (WADA = World Anti-Doping Agency). Zjistilo se, že zhruba deset procent atletů bylo pozitivně testováno na doping. Mezi nimi se nacházeli i atleti, kteří pocházeli z východní části Afriky. I přestože se v Turecku tito sportovci dále nemohli účastnit soutěží, v roce 2014 začalo Turecko stále více naturalizovat zahraniční sportovce. Katar se v roce 2018 snažil kvalifikovat na mistrovství světa ve fotbale v Rusku, ale neúspěšně. V roce 2022 bude pořádat mistrovství světa ve fotbale Katar právě proto, aby měl šanci se kvalifikovat (Reiche, Tinaz, 2018).

Přestupy sportovců v obou zemích jsou tak časté kvůli tomu, že účast místních sportovců je velmi nízká. Kdyby se země spíše zaměřily na rozvoj místní mládeže a vytváření dlouhodobých strategií, nemuselo by v zemích docházet k naturalizaci sportovců tak často. Jelikož je většina sportovních federací závislá na vládních dotacích, není toto řešení zcela jednoznačné. U sportovců narozených jinde než v Kataru a Turecku nedochází k porušování pravidel mezinárodních federací. Zásadním důvodem, proč některé státy naturalizují sportovce ve větší míře než jiné státy, je fakt, že v některých sportech nejsou dominantní. U zemí, jako jsou Katar a Turecko, převládá nejvíce atletů migrujících z Keni. Jedná se hlavně o běžce na střední a dlouhé vzdálenosti. Obě země jsou závislé na zahraničních sportovcích, rozdíl je ale v tom, že Katar při naturalizaci upřednostňuje muže, zatímco Turecko naturalizuje obě pohlaví (Reiche, Tinaz, 2018). Turecko bylo první

arabskou zemí, která umožňovala ženám účast na sportovních událostech. Pro ženy jsou sportovní události příležitostí, kde mohou znovu získat své rovné postavení (Amara, 2008).

Zemím jde hlavně o krátkodobý úspěch, ale aby pravidla pro přestupy sportovců začala být brána o něco vážněji, musela by být stanovena další kritéria, jako je například trvalý pobyt sportovců v reprezentované zemi, což by také mohlo být pozitivním přínosem pro budoucí generace. Pokud by země chtěly pokračovat v naturalizaci sportovců, mělo by se jednat převážně o sporty, pro které mají země vhodné podmínky a potenciál. Jako nevhodný sport pro Katar lze uvést právě běh na střední a dlouhé vzdálenosti, kdy naturalizovaní sportovci nemají možnost v zemi ani trénovat kvůli vysokým teplotám. Svoji pozornost by měl proto upínat na halové sporty, kde by mohl využít příležitosti dosáhnout dobrých výsledků a nestal by se závislým na zahraničních sportovcích. Turecko má oproti Kataru díky středomořskému klimatu vhodnější geografické podmínky, a tak se může soustředit jak na letní, tak na zimní sporty (Reiche, Tinaz, 2018).

Při srovnání individuálního a týmového sportu je patrné, že větší prospěch z naturalizace budou mít týmové sporty. Toho si lze všimnout právě u fotbalu, kdy zahraniční hráči napomáhají celému týmu k lepšímu výsledku. Pro Turecko i Katar je největší nevýhodou kultura zemí, která se nesnaží o začlenění přistěhovalců. Problémem v mezinárodních sportech je převládající nacionalismus, který ovlivňuje chování států ve vztahu k zahraničním sportovcům, a proto se stává, že dochází k vytlačování méně úspěšných sportovců s dočasnými pasy. Kdyby se tato koncepce změnila, nedocházelo by k tak výraznému převodu sportovců ze zahraničí (Reiche, Tinaz, 2018).

4.2.5 Srovnání naturalizace sportovců v Turecku a Kataru na olympijských hrách v roce 2012 a 2016

Následující tabulky ukazují účast atletů na Letních olympijských hrách v roce 2012 a v roce 2016. Zaměřila jsem se především na země, jejichž politiku naturalizace popisuji výše, konkrétně tedy na Turecko a Katar. Po přečtení akademického článku *Policies for naturalisation of foreign-born athletes: Qatar and Turkey in comparison* od Daniela Reiche a Cem Tinaz jsem zjistila, že právě tyto země jsou pokládány za ty s nejradikálnějším přístupem k naturalizaci sportovců. Jako jediní autoři zkoumali problematiku naturalizace sportovců právě v těchto zemích. Ve své studii provedli polostrukturované hloubkové rozhovory jak se sportovními úřady v Turecku a Kataru, tak se sportovci, kteří byli v těchto zemích naturalizováni. Protože je mým cílem zjistit,

proč sportovci migrují právě do těchto zemí, byl pro mě tento článek velmi přínosný. Ve svém článku zmiňují také webovou stránku sport-reference.com, ze které čerpali informace o počtu naturalizovaných sportovců. Na uvedené webové stránce lze najít všechny atlety, ale i sportovce z jiných odvětví, kteří se účastnili olympijských her. Autoři postupovali tak, že považovali místo narození sportovce odlišné od reprezentované země za případ naturalizace. Dokonce se našly případy, kdy sportovci měli dvojí občanství. Takové případy bylo možné najít pouze u Turecka, které na rozdíl od Kataru dvojí občanství uznává. Mým cílem je především zjistit, zda se naturalizace atletů v daných letech zvýšila, anebo zůstala stejná a jestli se jednalo především o naturalizaci běžců nebo atletů jiných disciplín. Sledované roky 2012 a 2016 jsem se rozhodla srovnat z toho důvodu, že se v daných letech konaly letní olympijské hry (LOH).

Pokud se podíváme na tabulky níže, vidíme u obou zemí značné rozdíly, a to v počtu naturalizovaných sportovců. Celkem se olympijských her v roce 2012 za Turecko účastnilo 31 atletů, za Katar se jich účastnilo pouze šest. Z celkového počtu 31 atletů jich bylo v Turecku naturalizováno sedm, kdežto u Kataru se jednalo o tři atlety ze šesti zúčastněných. Menší míra účasti v atletice by se dala u Kataru vysvětlit nižším počtem obyvatel oproti Turecku. Jelikož se obě země zásadně liší počtem obyvatel, dalo by se předpokládat, že obě země jsou na tom ve výsledku s naturalizací dost podobně. Při srovnání obou zemí ale zjišťuji, že se za Katar zúčastnila polovina naturalizovaných atletů z celkového počtu, zatímco u Turecka se jednalo o sedm atletů, zbylých 24 atletů pocházelo z Turecka. U Turecka pocházeli naturalizovaní atleti nejčastěji z Keni, u Kataru se naopak jednalo o Maroko.

V roce 2016 byla účast atletů na LOH u obou zemí obdobná jako v roce 2012. V roce 2016 se olympijských her za Turecko zúčastnilo celkem 29 atletů, u Kataru se jednalo celkem o sedm atletů. Ani u jedné ze zemí nedošlo k výraznému snížení míry zastoupení v atletice. Co se však rapidně změnilo u Turecka, byl počet naturalizovaných atletů, který dosáhl počtu 16 atletů z celkových 29. U dvou atletů z celkového počtu naturalizovaných bylo zaznamenáno dvojí občanství. Míra účasti naturalizovaných atletů v Kataru zůstala stejná jako v roce 2012. Pokud se však podíváme na Turecko, konkrétně na počty naturalizovaných atletů dle země narození, všimneme si, že atleti nejčastěji migrovali z Keni.

Tabulka 2 – Účast atletů Turecka na Letních olympijských hrách v roce 2012 a 2016

Turecko na LOH		
	2012 – Londýn	2016 – Rio de Janeiro
Počet atletů celkem	31	29
Počet naturalizovaných atletů	7	16
Počet naturalizovaných atletů dle země narození:		
• Keňa	3	8
• Etiopie	1	2
• Německo	1	0
• Jihoafrická republika	1	1
• Kypr	1	0
• Jamajka	0	2
• Kuba	0	1
• Ázerbájdžán, Turecko (dvoji občanství)	0	1
• Ukrajina, Turecko (dvoji občanství)	0	1

Zdroj: (Sports Reference, 2012a; Sports Reference, 2016a), vlastní zpracování

Tabulka 3 – Účast atletů Kataru na Letních olympijských hrách v roce 2012 a 2016

Katar na LOH		
	2012 – Londýn	2016 – Rio de Janeiro
Počet atletů celkem	6	7
Počet naturalizovaných atletů	3	3
Počet naturalizovaných atletů dle země narození:		
• Maroko	2	0
• Súdán	1	1
• Egypt	0	1
• Nigérie	0	1

Zdroj: (Sports Reference, 2012b; Sports Reference, 2016b), vlastní zpracování

Při pohledu na všechny země, ze kterých naturalizovaní atleti pocházeli, jsem zjistila, že nejvíce jich je z Afriky. Katar při naturalizaci upřednostňoval zejména africké země, zatímco Turecko naturalizovalo atlety jak ze zemí Afriky, Evropy, Asie, tak z ostrovních států. Dále jsem zjistila, že Katar v obou letech naturalizoval hlavně muže, kdežto Turecko naturalizovalo i ženy. V roce 2012 se jednalo o čtyři naturalizované atletky z celkového počtu sedmi. V roce 2016 Turecko naturalizovalo pět žen, ale celkem se jich olympijských her za Turecko zúčastnilo jedenáct z celkového počtu 29. Cílem bylo také zjistit, kolik běžců státy naturalizovaly. V obou případech se jednalo o více než polovinu naturalizovaných běžců. Katar v roce 2012 naturalizoval pouze běžce, v roce 2016 byli na běh specializováni dva naturalizovaní atleti. Turecko v roce 2012 naturalizovalo šest běžců z celkového počtu sedmi naturalizovaných atletů, v roce 2016 se již jednalo o třináct běžců z celkového počtu šestnácti naturalizovaných atletů (Sports Reference.com).

Pokud se však podíváme na atletiku, je patrný značný rozdíl v počtu zúčastněných atletů v obou zemích. Zjistila jsem, že rozsah naturalizace se u obou zemí liší hlavně ve sportech, ve kterých dané země naturalizaci fakticky využívají. Podle Daniela Reiche a Cem Tinaz Katar naturalizoval zejména hráče házené. Při ověřování informací o házené v Kataru jsem zjistila, že v roce 2012 neměl Katar na LOH žádný házenkářský tým. Oproti tomu v roce 2016 došlo k výrazné změně. Počet účastníků házené dosahoval počtu 15, z nichž bylo 11 hráčů naturalizováno (Sports Reference, 2016c).

Je nutné zmínit, že v těchto případech, o kterých pojednávám, беру v potaz hlavně účast sportovců na zmíněných olympijských hrách v letech 2012 a 2016. Je nutné dodat, že naturalizace sportovců nemusela vždy proběhnout téhož roku jako konání olympijských her. Mohla proběhnout kdykoliv v minulých letech, proto jsou zde uvedeny příklady atletů, jejichž účast na olympijských hrách byla zaznamenána. Skrze záznamy můžu zjistit, zda se jedná o zahraničního sportovce, jehož místo narození bylo v jiné zemi, než kterou na olympijských hrách v těchto letech zastupoval.

Ve svém článku Daniel Reiche a Cem Tinaz (2018) zmiňují, že Katar naturalizoval sportovce o něco častěji než Turecko. To je způsobeno daleko nižším počtem obyvatel země, což ukazuje, že by Katar neměl naturalizovat takový počet hráčů házené. Pokud se podíváme na atletiku, vidíme, že v obou případech Katar naturalizoval téměř polovinu účastníků svého týmu v atletice. Turecko na tom není o nic lépe, protože v roce 2016 byla více než polovina účastníků naturalizovaní zahraniční atleti. Oproti tomu naturalizace ve fotbale není moc častá z toho důvodu, že FIFA má mnohem přísnější pravidla než MOV. Naturalizace sportovců probíhá spíše v individuálních než v týmových sportech. Výjimkou v Kataru je házená, která sportovcům usnadňuje změnu občanství, ale v porovnání s atletikou má stále o něco přísnější pravidla (Reiche, Tinaz, 2018).

„Fotbalisté mohou změnit státní příslušnost v tom případě, pokud předtím, než dosáhnou 21 let, odehráli nejvýše tři zápasy na seniorské úrovni“ (BBC SPORT, 2020). Ve fotbale naturalizují sportovce obě země, avšak liší se ve způsobu udělování občanství. Katar stanovuje přísná pravidla k získání plného občanství, zatímco Turecko poskytuje fotbalistům plné občanství. Naturalizaci sportovců využívají převážně země, které nemohou na sportovní soutěže dosadit konkurenceschopný tým. Vzhledem k tomu, že je fotbal v Kataru na nízké úrovni, naturalizuje spíše průměrné hráče z jiných zemí, kteří by se do reprezentace ve své původní zemi ani nedostali. Fotbal v Turecku je oproti Kataru na lepší úrovni, účastní se mezinárodních fotbalových událostí, jako je mistrovství světa

nebo mistrovství Evropy ve fotbale (Turecká fotbalová reprezentace, 2021). Katar se sice za celou svou historii poprvé v roce 2022 kvalifikoval na mistrovství světa ve fotbale, ale pouze proto, že tuto událost pořádá. Pravidelně se účastní mistrovství Asie ve fotbale a v roce 2022 se bude tedy poprvé účastnit i mistrovství světa (Katarská fotbalová reprezentace, 2020).

Reiche a Tinaz (2018) poukazují na to, že *„naturalizace se kromě pořádání mezinárodních sportovních událostí vyvinula jako klíčová strategie na pomoc Kataru a Turecku při zviditelnění a dosahování úspěchů ve sportu v mezinárodním měřítku. Navzdory tomu, že nemůžeme ověřit, zda Katar a Turecko byly zeměmi s nejvyšším poměrem naturalizovaných sportovců v jejich olympijských týmech v roce 2016, obě země skutečně patřily k těm s nejradiálnějším přístupem k naturalizaci sportovců narozených v zahraničí, spolu s dalšími jako Ázerbájdžán, Bahrajn a Kazachstán“*. Před případy naturalizace nemohou sportovce dostatečně ochránit země, které tyto sportovci v minulosti opustili (Bauböck, 2006), proto by měla být naturalizace sportovců ze strany mezinárodních sportovních federací více kontrolována. Řešením by mělo být hlavně zpřísnění podmínek při přestupech sportovců (Reiche, Tinaz, 2018).

Závěr

V dnešním světě se migrace sportovců stala ekonomickým podnikem, kdy si jednotlivé země mezi sebou přetahují sportovce v daleko větší míře, než tomu bylo dříve. Sportovci se tak v případě změny státní příslušnosti rozhodují buď podle úrovně sportu v dané zemi, anebo podle vyhlídek na lepší finanční podmínky. Oproti fotbalu není atletika tak finančně zajímavá. Fotbal je ekonomicky výnosný a pro trh mnohem zajímavější. Vyšší míra lukrativnosti sportu přitahuje větší počet platících diváků.

Investice do sportovního sektoru včetně pořádání mezinárodních sportovních událostí se jeví jako strategie, která má zemím přinést zviditelnění a prestiž. Právě pomocí naturalizace nebo udělování občanství mohou země v nejkratší možné době dosáhnout sportovního úspěchu. Sportovní úspěch je pak pro státy klíčový, protože jim umožňuje získat mezinárodní prestiž. Tzv. zrychlené formy občanství neboli naturalizace, při kterých sportovec získává státní příslušnost dané země, se staly oblíbenými v posledních několika letech. V zásadě si takto země kupují sportovce, kteří by jim v budoucnu mohli přinést úspěch na mezinárodních soutěžích. Některé země naturalizují v daleko větší míře než jiné. Občanství má na migraci sportovců velký vliv, protože v případě změny nebo získání občanství je umožněno sportovci do vybrané země migrovat. Sportovci tak mohou požádat o změnu nebo získání občanství z mnoha důvodů. V případě dvojího občanství si mohou sportovci vybrat, kterou zemi chtějí reprezentovat.

Kolonizace je jedním z mnoha faktorů, které k migraci sportovců přispěly. Ukázalo se, že zatímco fotbalisté byli koloniálními vazbami při migraci silně ovlivněni, u běhu byla situace jiná. Běžci migrovali a stále migrují do jiných zemí za lepším finančním ohodnocením, což mohou být v tomto případě právě země Blízkého východu. V současnosti mohou fotbalisté zčásti migrovat do jiných zemí díky koloniálním vazbám, ale nemusí tomu tak být vždy. Fotbalisté z Brazílie budou spíše migrovat do Portugalska nebo Španělska, zejména kvůli podobnému životnímu stylu místních a kultury v těchto zemích. Rozhodují se buď podle úrovně fotbalu, anebo jsou motivováni lepšími finančními podmínkami než ve své domovské zemi. Ti nejlepší, kteří jsou motivováni úrovní fotbalu, migrují zejména do evropských lig. Naopak ti, kteří jsou motivováni penězi, migrují do zemí, které jim nabízejí lepší finanční podmínky. Například Katar sportovcům zaplatí více než fotbalové kluby v jiných zemích, ale za to úroveň zdejšího fotbalu je v porovnání s ostatními zeměmi nízká.

Před představením přísnějších pravidel Světovou atletikou v roce 2018 některé země využívaly starších pravidel a naturalizovaly sportovce z jiných zemí v daleko větší míře. Zejména země Blízkého východu byly upozorněny, aby nepřijímaly sportovce v takovém rozsahu. I přesto, že Světová atletika po zemích požaduje záruku, že země nabídnou sportovcům plnoprávné občanství, je otázkou do budoucna, jestli země budou tato doporučení dodržovat. V případě Kataru je doporučení v rozporu s jeho migračním zákonem, protože Katar vydává sportovcům dočasné pasy a plné občanství uděluje pouze za přísných podmínek. Je nutné zmínit, že Světová atletika zveřejňuje záznamy změn občanství pouze těch atletů, u nichž si je toho vědoma. Mohlo by se stát, že země najdou určité mezery, kterých by mohly využívat. Oproti atletice jsou pravidla FIFA přísnější, protože v případě změny občanství požadují, aby fotbalisté žili v zemi po dobu pěti let. K tomu se vztahují i další podmínky.

Kapitolu o obchodování se sportovci jsem rozdělila na dvě podkapitoly z toho důvodu, že obchod se sportovci jako takový je zřetelný zejména u fotbalu; u atletiky můžeme spíše hovořit o naturalizaci neboli obchodování s občanstvím. K obchodování ve fotbale může zpravidla docházet i z toho důvodu, že FIFA umožňuje přestupy nezletilých osob, pro které má několik výjimek popsanych v přestupním řádu. Agenti hrají při náboru fotbalistů klíčovou roli, a protože FIFA nevyžaduje přísnější pravidla pro registraci agentů, může se jím stát prakticky kdokoliv. Problém pak nastává v případě, kdy se zjistí, že se nejednalo o licencovaného agenta. Fotbalové akademie v Africe byly založeny hlavně za účelem pozdějších přestupů fotbalistů do evropských lig. FIFA ve svých přestupních řádech stanovuje také výjimky pro nezletilé, které jim umožňují trénovat v zahraničních klubech. Je důležité zmínit, že tyto výjimky jsou v rozporu s Úmluvou OSN o právech dítěte, protože neumožňují nezletilým fotbalistům svobodně se rozhodovat. Aby tak nedocházelo k obchodování, které je často podmíněno nesprávným zacházením s nezletilými ze strany některých agentů, musela by FIFA převzít zodpovědnost za své jednání a stanovit přísnější pravidla. Naturalizace je legální formou, jak získat občanství, přesto se mluví o tomto způsobu získání občanství jako o tzv. obchodovatelné komoditě. Země mohou urychlit naturalizační procesy právě proto, aby je mohli atleti reprezentovat na sportovních soutěžích v nejkratší možné době.

Jak už jsem zmínila dříve, sportovci jsou motivováni k migraci do zemí Blízkého východu z důvodu vyššího finančního ohodnocení, které tyto země nabízí. V práci jsem porovnávala Katar a Turecko a jejich pravidla naturalizace sportovců. Zjistila jsem, že

naturalizace se v atletice uplatňuje v daleko větší míře než ve fotbale. Katar naturalizoval sportovce hlavně v házené, zatímco Turecko v atletice. Katar naturalizoval sportovce ve větší míře než Turecko. Při srovnání údajů v roce 2012 a 2016 z letních olympijských her jsem zjistila, že naturalizace v Turecku a Kataru byla nejvyšší v roce 2016, kdy se jednalo o nejvyšší počty naturalizovaných sportovců za poslední dobu. To je taky důvod, proč Světová atletika zpřísnila své podmínky pro změnu občanství. Země naturalizují sportovce většinou nějakou dobu před konáním mezinárodních sportovních událostí. Když jsem se podívala na záznamy změn státní příslušnosti v době, kdy se nekonaly žádné olympijské hry ani jiné sportovní soutěže, bylo jasně patrné, že klesl počet sportovců, kteří změnili občanství. Všimla jsem si, že změny státní příslušnosti sportovců mají souvislost s konáním velkých sportovních akcí. U fotbalu nelze naturalizaci porovnávat, protože země mají v těchto ohledech odlišné přístupy.

Obě země se liší ve způsobu udělování občanství. Katar má mnohem přísnější pravidla pro získání plného občanství, zatímco Turecko fotbalistům plné občanství nabízí zcela bez výhrad, protože oproti Kataru svým občanům neposkytuje materiální výhody. Při porovnání obou zemí, pokud jde o odvětví fotbalu, jsem zjistila, že Turecko se oproti Kataru pravidelně účastní mistrovství světa nebo mistrovství Evropy ve fotbale, kdežto Katar se těchto událostí neúčastní kvůli nízké úrovni fotbalu.

Nejčastější motivací sportovců jsou lepší finanční podmínky, které nutí sportovce migrovat do zahraničí. Peníze jsou pro sportovce jedinou a nepostradatelnou příležitostí, jak se vymanit z chudoby. Dalším příkladem, co motivuje sportovce k migraci, je bezpečnostní situace ve vyspělých zemích. Sportovci z Afriky mají daleko větší motivaci se přesunout jinam než sportovci z evropských zemí. Vědí, že situace ve vyspělých zemích je o poznání lepší.

Seznam literatury

- Adjaye, J. K. 2010. Reimagining Sports: African Athletes, Defection, and Ambiguous Citizenship. *Africa Today* 57(2).
- Acheampong, E. Y. 2020. The Journey of Professional Football Career: Challenges and Reflections. *Journal of Sport and Social Issues*.
- Amara, M. 2008. The Muslim World in the Global Sporting Arena. *The Brown Journal of World Affairs* 4(2).
- Andreff, V. 2010. "Muscle drain" in sport and how regulate it? A plea for a "Coubertoin tax". *Innovation and Economic Development in the Mediterranean Countries*.
- Baabood, A. 2017. *Qatar's Resilience Strategy and Implications for State-Society Relations*. Rome: IAI-FEPS.
- Babar, Z. R. 2014. The Cost of Belonging: Citizenship Construction in the State of Qatar. *Middle East Journal* 68(3).
- Bauböck, R. 2006. *Migration and Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- BBC SPORT. 2020. Fifa: Players can now switch countries if they have played no more than three competitive matches. *BBC SPORT*. <https://www.bbc.com/sport/football/54211943>.
- Brannagan, P. M., Giulianotti, R. 2015. Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football's 2022 World Cup finals. *Leisure Studies* 34(6).
- Campbell, R. 2010. Staging globalization for national projects: Global sport markets and elite athletic transnational labour in Qatar. *International Review for the Sociology of Sport* 46(1).
- Connor, J. M., Griffin, A. 2014. The Muscle Trade: International track and field athlete mobility, colonialism and development. *TASA Conference* 1-13.
- Darby, P. 2007. Out of Africa: The Exodus of Elite African Football Talent to Europe. *The Journal of Labor and Society* 10(4).
- Darby, P. 2012. Gains Versus Drains: Football Academies and the Export of Highly Skilled Football Labor. Gains Versus Drains: Football Academies and the Export of Highly Skilled Football Labor. *The Brown Journal of World Affairs* (18)2.
- Darby, P., Akindes, G. A. 2007. Football Academies and the Migration of African Football Labor to Europe. *Journal of Sport & Social Issues* 31(2).
- Ekonomika Afriky. 2019. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie*. https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomika_Afriky.
- Ericson, T. 2000. The Bosman Case. Effects of the Abolition of the Transfer Fee. *Journal of Sports Economics* 1(3).

- Esson, J. 2015a. Better Off at Home? Rethinking Responses to Trafficked West African Footballers in Europe. *Environment and Planning A* 47(6).
- Esson, J. 2015b. You have to try your luck: male Ghanaian youth and the uncertainty of football migration. *Environment and Planning A* 47(6).
- Feess, E., Muehlheusser, G. 2002. Transfer fee regulations in European football. *European Economic Review* 47.
- FIFA. 2021. Regulations on the Status and Transfer of Players. *FIFA*. <https://resources.fifa.com/image/upload/regulations-on-the-status-and-transfer-of-players-january-2021.pdf?cloudid=g1ohngu7qdbxyo7kc38e>.
- Gaudin, B., Teka, S., Mwanga, S. S. 2016. The Sport Migrations of East African Athletics / Les migrations. *Annales d'Ethiopie* 31.
- Grix, J., Carmichael, F. 2012. Why do governments invest in elite sport? A polemic. *International Journal of Sport Policy* 4(1).
- Guschwan, M. 2013. Sport and citizenship: introduction. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics* 17(7).
- Haut, J., Grix, J., Brannagan, P. M., Van Hilvoorde, I. 2018. International prestige through "sporting success": an evaluation of the evidence. *European Journal for Sport and Society* 14(4).
- Horowitz, J., McDaniel, S. R. 2014. Investigating the global productivity effects of highly skilled labour migration: How immigrant athletes impact Olympic medal counts. *International Journal of Sport Policy and Politics*.
- International Olympic Committee. 2020. International Olympic Committee. *Olympic Charter*. <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf>.
- Iorwerth, H., Hardman, A., Jones, C. R. 2014. Nation, state and identity in international sport. *National Identities* 16(4).
- Jansen, J., Oonk, G., Engbersen, G. 2018. Nationality swapping in the Olympic field: towards the marketization of citizenship? *Citizenship Studies* 22(5).
- Jarvie, G., Sikes, M. 2012. Running as a resource of hope? Voices from Eldoret. *Review of African Political Economy* 39(134).
- Kamrava, M. 2013. *Qatar: small State, big politics*. New York: Cornell University Press.
- Katarská fotbalová reprezentace. 2020. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie*. https://cs.wikipedia.org/wiki/Katarsk%C3%A1_fotbalov%C3%A1_reprezentace.
- Kovařová, D. 2007. Keňský běžec přišel o dvě národnosti. *České noviny*. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/kensky-bezec-prisel-o-dve-narodnosti/231043>.
- Kraler, A. 2006. The legal status of immigrants and their access to nationality. In: Bauböck, R. *Migration and Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

- Leonard Mucheru Maina. 2020. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie*.
https://cs.nipponkaigi.net/wiki/Leonard_Mucheru_Maina.
- Lysa, Ch. 2020. Globalized, yet local: football fandom in Qatar. *Soccer & Society*.
- Magee, J., Sugden, J. 2002. The World at their Feet: Professional Football and International Labor Migration. *Journal of Sport & Social Issues* 26(4).
- Maguire, J. 1999. *Global sport: Individuals, societies, civilizations*. Cambridge: Polity Press.
- Maguire, J. A. 2011. Real politic or ethically based: sport, globalization, migration and nation-state policies. *Sport in Society* 14(7/8), 1043-1044.
- Njororai, Wycliffe W. Simiyu. 2012. Distance running in Kenya: Athletics labour migration and its consequences. *Leisure/ Loisir* 36(2), 3-4.
- Njororai, Wycliffe W. Simiyu. 2010. Global inequality and athlete labour migration from Kenya. *Leisure/ Loisir* 34(4).
- Nwaubani, N. 2021. Detailed: Best Football Academies in Africa. *Soofootball*.
<https://soofootball.com/best-football-academies-in-africa/>.
- Okwechime, I., Adetiloye, O. A. 2019. In Search of "Greener Pitches": African Footballers and Labor Market Migration in European Football. *World Review of Political Economy* 10(3).
- Omondi-Ochieng, P. 2018. Qatar and sports talent migration strategy: Implications on national team performances at the Asia Athletic Championships. *African journal for Physical Activity and Health Sciences* 24(3).
- Oonk, G. 2020a. Sport and nationality: towards thick and thin forms of citizenship. *National Identities*. 2020.
- Oonk, G. 2020b. Sport and nationality: towards thick and thin forms. *National Identities*. 2020.
- Oonk, G. 2017. Who Belongs to the Nation? Sport, Nationality and Identity: a Global Continuum of Thin and Thick Citizenship Cases. *Migration Sport and Nation* 3-4.
- Poli, R. 2006a. Africans' Status in the European Football Players' Labour Market. *Soccer & Society* 7(2-3).
- Poli, R. 2006b. Migrations and trade of African football players: historic, geographical and cultural aspects. *Afrika Spectrum* 41(3).
- Poli, R. 2010. African migrants in Asian and European football: hopes and realities. *Sport in Society* 13(6).
- Polo, J. F. 2015. Turkish sports diplomacy in the service of renewed power? The uses and limits of Turkey's "sport power". *European Journal of Turkish Studies*, 21.
- Reiche, D. 2014. Investing in sporting success as a domestic and foreign policy tool: the case of Qatar. *International Journal of Sport Policy and Politics* (7)4.

- Reiche, D., Tinaz, C. 2018. Policies for naturalisation of foreign-born athletes: Qatar and Turkey in comparison. *International Journal of Sport Policy and Politics*.
- Remittance. 2021. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie*. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Remittance>.
- Shachar, A. 2011. Picking Winners: Olympic Citizenship and the Global Race for Talent. *The Yale Law Journal* 120(8).
- Schokkaert, J. 2016. Football clubs' recruitment strategies and international player migration: evidence from Senegal and South Africa. *Soccer & Society* 17(1).
- Sports Reference. 2012a. Turkey at the 2012 London Summer Games. *Sports Reference*. <https://web.archive.org/web/20200114075336/https://www.sports-reference.com/olympics/countries/TUR/summer/2012/>.
- Sports Reference. 2012b. Qatar at the 2012 London Summer Games. *Sports Reference*. <https://web.archive.org/web/20200114075332/https://www.sports-reference.com/olympics/countries/QAT/summer/2012/>.
- Sports Reference. 2016a Turkey at the 2016 Rio de Janeiro Summer Games. *Sports Reference*. <https://web.archive.org/web/20200114075350/https://www.sports-reference.com/olympics/countries/TUR/summer/2016/>.
- Sports Reference. 2016b. Qatar at the 2016 Rio de Janeiro Summer Games. *Sports Reference*. <https://web.archive.org/web/20200114075339/https://www.sports-reference.com/olympics/countries/QAT/summer/2016/>.
- Sports Reference. 2016c. Qatar Handball at the 2016 Rio de Janeiro Summer Games. *Sports Reference*. <https://web.archive.org/web/20200114115819/https://www.sports-reference.com/olympics/countries/QAT/summer/2016/HAN/>.
- Storey, D. 2019. National allegiance and sporting citizenship: identity choices of 'African' footballers. *Sport in Society*.
- Světaznalec. 2016. Dvojí občanství ve světě. *Světaznalec*. <https://www.svetaznalec.cz/dvoji-obcanstvi-ve-svete/>.
- Tinaz, C., Turco, D. M., Salisbury, P. 2014. Sport policy in Turkey. *International Journal of Sport Policy and Politics* 6(3).
- Turecká fotbalová reprezentace. 2021. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie*. https://cs.wikipedia.org/wiki/Tureck%C3%A1_fotbalov%C3%A1_reprezentace.
- Ume-Ezeoke, J. N. 2018. Playing for keeps: Human Trafficking under the Guise of Football. *Harvard International Review* 39(1).
- Van der Meij, N., Darby, P. 2017. Getting in the game and getting on the move: family, the intergenerational contract and internal migration into football academies in Ghana. *Sport in Society* 20(11).
- Vora, N. 2014. Between global citizenship and Qatarization: negotiating Qatar's new knowledge economy within American branch campuses. *Ethnic and Racial Studies* 37(12).

- WHO. 2016. Refugee and migrant health: Definition. *WHO*. <https://www.who.int/migrants/about/definitions/en/>
- World Athletics. 2019. Constitution & Book of rules. *World Athletics*. <https://www.worldathletics.org/about-iaaf/documents/book-of-rules>.
- World Athletics. 2021. Research centre. *World Athletics*. <https://www.worldathletics.org/about-iaaf/documents/research-centre>.
- Yilmaz, S., Esson, J., Darby, P. 2018. Children's rights and the regulations on the transfer of young players in football. *International Review for the Sociology of Sport* 55(1).